

KANSA-KOULU III

Sosiaalialan kirjaamisosaamisen vahvistaminen digitaalisesti

Hankkeen loppuraportti

**Kansa-koulu III -hanke toteutettiin vuosina 2020–2022.
Hankkeen rahoitti Sosiaali- ja terveysministeriö.**

Hankkeen toteuttivat yhteistyössä sosiaalialan osaamiskeskukset:

Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy VASSO Ab (hankehallinnoija)

Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området FSKC

Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ISO

Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socom Oy

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske

Länsi- ja Keski-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitaito Oy

Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Poske

Päijät-Hämeen ja Itä-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Verso

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca

Sosiaalialan osaamiskeskus Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Satakunnassa Pikassos Oy

Yhteenveto	2
-------------------	----------

Päämäärä ja tavoitteet

Lähtötilanne ja strategiset liittymäkohdat	4
Tavoiteltavat tulokset, tuotokset ja vaikutukset	5
Tavoite 1: Kirjaamisasiantuntijoiden määrä kasvaa	5
Tavoite 2: Kirjaamisosaaminen vahvistuu organisaatioissa	6

Hankkeen toteutus

Toteutuksen aikajana	8
Hankkeen organisointi	9
Hankehallinto	9
Hankeverkosto	10
Kehitysryhmä	12
Ohjausryhmä	12
Sidosryhmät	15
Viestintä	16
Verkkosivut	17
Uutiskirje	18
Sosiaalinen media	19
Sisäinen viestintä	19
Microsoft Teams	20
Työpaketti 1 : Kirjaamisasiantuntijoiden määrän kasvattaminen	21
Kirjaamisasiantuntijoiden rooli	21
Katvealueet ja osallistujien valikoituminen	21
Katveen kartoitus	22
Valmennusryhmät	23
Pilotointi ja ensimmäiset ryhmät	24
Valmennusmateriaali	25
Valmennusten toteuttaminen	27
Aluekoordinaattorit valmentajina	29

Työpaketti 2: Kirjaamisasiantuntijoiden tukeminen ja osaamisen vahvistaminen	31
Kertaava kirjaamisvalmennukset	31
Kirjaamisasiantuntijaverkostot	31
Verkostofoorumi	32
Avoin materiaalipankki ja Kirjaamisasiantuntijan käsikirja	33
Vastauspankki	34
Kirjaamiskertomuksia -blogi	35
Esihenkilöiden tietopaketti	36
Yhteistyö kirjaamista kehittävien toimijoiden kanssa	37
Ruotsinkielinen yhteistyö	38

Arviointi

Arvioinnin toteutus	41
Tuotokset ja tulokset	42
Kirjaamisasiantuntijoiden määrän kasvattaminen	42
Osallistujien antama palaute	44
Kirjaamisasiantuntijoiden tukeminen ja osaamisen vahvistaminen	49
Kertaava asiantuntijavalmennus	49
Kirjaamisasiantuntijaverkostot	50
Kirjaamisasiantuntijaverkostoilta kerätty palaute	51
Riskien toteutuminen	52
Vaikutukset ja vaikuttavuus	53
Kirjaamisosaamisen katvealueet pienenivät	53
Kirjaamisasiantuntijoiden osaaminen on ajan tasalla	55
Kirjaamissasiantuntijat juurruttavat kirjaamisosaamista organisaatioihin	58
Valtakunnallisten toimintatapojen käyttöönoton edellytykset paranivat	60
Tietoisuus sosiaalihuollon kirjaamisen merkityksestä kasvoi	60
Johtopäätökset	61

Yhteenveto

Kansa-koulu III –hanke toi aiemmista Kansa-koulu –hankkeista tutut sosiaalihuollon kirjaamis-
asiantuntijavalmennukset digiaikaan! Hankkeessa tuotettiin neljän viikon mittainen tuettuun
itseopiskeluun pohjautuva verkkovalmennus, jota tarjottiin sekä suomeksi että ruotsiksi. Hankkeen
toimintakauden aikana järjestettiin yhteensä 71 valmennusryhmää, joista valmistui 1545 uutta
kirjaamisasiantuntijaa. Lisäksi 348 aiemmissa Kansa-koulu -hankkeissa valmennettua asiantuntijaa
suoritti hyväksytysti kertaavan valmennuksen.

Uusista asiantuntijoista 45 % sijoittui yksityisen sektorin palvelukseen ja 55 % julkiselle sektorille.
Hankkeen päättyessä 94 % Suomen kunnista ja kuntayhtymistä löytyy vähintään yksi valmennettu
kirjaamisasiantuntija. Oma asiantuntija löytyy myös lähes joka kymmenenneltä (9 %) yksityiseltä
palveluntuottajalta. Valmennuksen suorittaneet kirjaamisasiantuntijat vahvistavat työyhteisöjensä
kirjaamisosaaamista esimerkiksi tarjoamalla tukea arkipäiväisissä kirjaamistilanteissa tai Sosiaali-
huollon asiakastiedon arkiston käyttöönotossa omalla työpaikallaan.

Kirjaamisasiantuntijoiden kokonaismäärän kasvattamisen lisäksi Kansa-koulu III –hankkeen tavoit-
teena oli vahvistaa kirjaamisasiantuntijoiden osaamista. Hanke järjesti toimintakaudellaan 47 kirjaa-
misasiantuntijaverkoston yhteistä tapaamista, joissa asiantuntijat saivat vertaistukea sekä tuoretta
tietoa sosiaalihuollon tiedonhallinnan aiheista. Lisäksi hanke toteutti Verkostofoorumi –nimisen
keskustelewan verkkotapahtuman, jossa vieraili kolmen viikon aikana yli 800 kirjaamisasiantuntijaa.

Hanke kokosi verkkosivuilleen avoimen materiaalipankin, josta kaikki sosiaalialan kirjaamisesta kiin-
nostuneet voivat vapaasti ladata hankkeen valmennuksissa käytettyä suomen- ja ruotsinkielistä
oppimateriaalia. Verkkosivuilta löytyy lisäksi valmennustyön tueksi tuotettu Kirjaamisasiantuntijan
käsikirja sekä valmennuksen aikana ratkaistuista osallistujien kysymyksistä koottu vastauspankki.

Hankkeen toteuttivat yhdessä kaikki sosiaalialan osaamiskeskukset. Osaamiskeskusten aluekoor-
dinaattorit, hankejohtaja ja hankesihteeri muodostivat hankeverkoston, joka vastasi hankkeen
operatiivisesta toteuttamisesta. Asiantuntijavalmennuksen sisältöä ja toteutusta pilotoitiin kuntien,
kuntayhtymien, järjestöjen ja yksityisten yritysten kanssa. Hankkeen keskeisiä yhteistyökumppa-
neita olivat myös THL ja Kela.

Hankkeen ensisijaisia kohderyhmiä olivat julkisissa ja yksityisissä sosiaalihuollon palveluissa työs-
kentelevät ammattilaiset, jotka olivat myös mukana kehittämistyössä eri tavoin. Asiantuntijaval-
mennuksia ja kirjaamisasiantuntijaverkojen toimintaa kehitettiin ammattilaisten antaman palaut-
teen pohjalta läpi hankkeen toimintakauden. Hankkeen toimintakausi oli 1.4.2020–31.12.2021.
Suomenkieliset asiantuntijavalmennukset järjestettiin 26.10.2020–19.11.2021 välillä ja ruotsinkie-
liset valmennukset 16.8.–19.11.2021 välisenä aikana.

Päämäärä ja tavoitteet

Lähtötilanne ja strategiset liittymäkohdat

Sosiaalihuollon palveluja ei voi kehittää erillisinä toimintaprosesseina ilman kirjaamisosaamisen ja yhtenäisten kirjaamiskäytäntöjen kehittämistä, sillä juuri laadukas kirjaaminen luo sosiaalipalvelujen kehittämiseen tarvittavan tietopohjan. Laadukkaasti kirjatulla ja hyvin hallinnoidulla asiakastiedolla voidaan edistää tuottavuutta, osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia sekä mahdollistaa tietojen ajantasainen saatavuus, yhteiskäyttö ja sähköinen arkistointi.

Sosiaalialan kirjaamisosaamisen kehittäminen saatiin hyvin käyntiin jo aiempien Kansa-koulu-hankkeiden aikana. Lainsäädäntömuutosten sekä valtakunnallisen kehittämistyön myötä sosiaalialan kirjaamisosaamisen kehittämiseen kohdistuneet vaatimukset ovat kuitenkin lisääntyneet. Muutosten myötä syntyi myös tarvetta uusille kirjaamisasiantuntijoille, jotka voivat vahvistaa organisaatioiden kirjaamisosaamista ja edistää valtakunnallisten toimintatapojen käyttöönottoa omissa työyhteisöissään.

Raamit sosiaalihuollon kirjaamiselle luo edelleen laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (254/2015), jossa määritellään sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen minimisisällöt. Kansa-koulu III -hankkeen toimintakaudella astui kuitenkin voimaan myös uusia sosiaalihuollon kirjaamista koskevia lakimuutoksia, ohjeistuksia ja määräyksiä, jotka vaikuttivat olennaisesti hankkeen toimintaan ja sisältöihin. Hankkeen toimintakaudella Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) muun muassa päivitti sosiaalihuollon sanastoa, antoi määräyksen sosiaalihuollossa käytettävistä asiakirjoista sekä julkaisi Monialaisen kirjaamisen oppaan. Lisäksi 1.11.2021 astui voimaan laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (784/2021).

Kirjaamisosaamisella ja sosiaalialan tiedonhallinnan kehittämisellä on erityisen suuri merkitys nyt, kun sosiaalialalla siirrytään yksittäisten organisaatioiden palvelujen kehittämisestä kohti kokonaisten hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä. Vahva ja kehittyvä kirjaamisosaaminen lisää sosiaalihuollossa tehtävän työn ammatillisuutta, asemaa ja arvostusta. Kirjaamisosaamisen varaan rakentuvan sosiaalialan tiedontuotannon avulla sosiaalityö myös avautuu ulospäin, tullen näkyvämmäksi ja ymmärrettävämmäksi paitsi asiakkaille myös muille toimijoille.

Tavoiteltavat tulokset, tuotokset ja vaikutukset

Hankkeelle määriteltiin kaksi päätavoitetta: sosiaalihuollon kirjaamisosaamisen lisääminen valtakunnallisesti sekä asiakastiedon yhdenmukaisen kirjaamisen ja käsittelyn edellytysten vahvistaminen. Tavoitteet jaettiin kahteen osa-alueeseen ja hankkeen toteutus tavoitteiden mukaisiin työpaketteihin.

Tavoite 1: Kirjaamisasiantuntijoiden määrä kasvaa

Organisaatioissa on kirjaamisasiantuntijoita, jotka tuntevat asiakastiedon sisältöön, kirjaamiseen, arkistointiin ja toisiokäyttöön liittyvän merkityksen, lainsäädännön ja toimintatavat. Kirjaamisasiantuntijoita löytyy valtakunnallisesti myös niistä organisaatiosta, joita ei ole tavoitettu aikaisempien Kansa-koulu -hankkeiden aikana. Asiantuntijat ovat sitoutuneita tukemaan oman organisaationsa ammattilaisia valtakunnallisten toimintatapojen käyttöönotossa.

Toimenpiteet:

- Tarvekartoitus
- Materiaalin ja valmennuksen suunnittelu
- Pilottivalmennus
- Valmennus
- Valmennusmateriaalin ylläpitäminen

Tuotokset:

- Tarveymmärrys
- Valmennusten toteuttamissuunnitelma
- Valmennusmateriaali
- Valmennettujen kirjaamisasiantuntijoiden määrä

Vaikutukset:

- Kirjaamisasiantuntijoiden määrä kasvaa
- Kirjaamisosaamisen niin sanotut katvealueet pienenevät
- Kirjaamisosaamisen ja sosiaalihuollon tiedonhallinnan osaaminen vahvistuu sosiaalihuollon organisaatioissa, mukaan lukien sosiaalialan osaamiskeskuksissa
- Edellytykset valtakunnalliselle yhdenmukaisuudelle ja määrämuotoiselle kirjaamiselle paranevat

Tavoite 2: Kirjaamisosaaminen vahvistuu organisaatioissa

Kirjaamisasiantuntijoiden rooli organisaatiossa on selkeä ja asiantuntijat saavat esihenkilöiltään tukea kirjaamisosaamisen juurruttamiseen. Asiantuntijoiden osaaminen on ajan tasalla ja heillä on käytössään ajantasaista tietoa sekä työkaluja kirjaamisosaamisen juurruttamiseen. Organisaatiot käyttävät resursseja kirjaamisosaamisen vahvistamiseen ja valtakunnallisten toimintatapojen käytön edellytykset paranevat.

Alhaisesta resursoinnista johtuen ruotsinkielisten kirjaamisasiantuntijoiden säännöllinen tukeminen jäi vähäiseksi aikaisemmissa Kansa-koulu –hankkeissa, eikä kirjaamisosaaminen levinnyt ruotsinkielisiin organisaatioihin odotetulla tavalla. Tässä hankkeessa oli tavoitteena tuottaa ruotsinkielistä valmennusmateriaalia, järjestää ruotsinkielisiä kirjaamisasiantuntijoiden valmennuksia sekä muilla tavoin tukea erityisesti ruotsinkielisten kirjaamisasiantuntijoiden toimintaa aiempaa paremmin.

Toimenpiteet:

- Tarvekartoitus
- Kirjaamisasiantuntijoiden roolin ja osaamisen määrittely
- Toteutuksen suunnittelu
- Kertaava valmennus
- Kirjaamisasiantuntijaverkoston koordinointi
- Verkostotapaamisten materiaalin suunnittelu ja tuottaminen
- Avoimen materiaalin suunnittelu ja tuottaminen
- Yhteistyö muiden kirjaamista edistävien toimijoiden kanssa

Tuotokset:

- Tarveymmärrys
- Kirjaamisasiantuntijan roolin määrittely
- Kertaavan kirjaamisvalmennuksen toteuttamissuunnitelma
- Kertaavan kirjaamivalmennuksen suorittaneiden määrä
- Kirjaamisasiantuntijaverkoston toimintasuunnitelma
- Verkostotapaamisten materiaali
- Avoin materiaali

Vaikutukset:

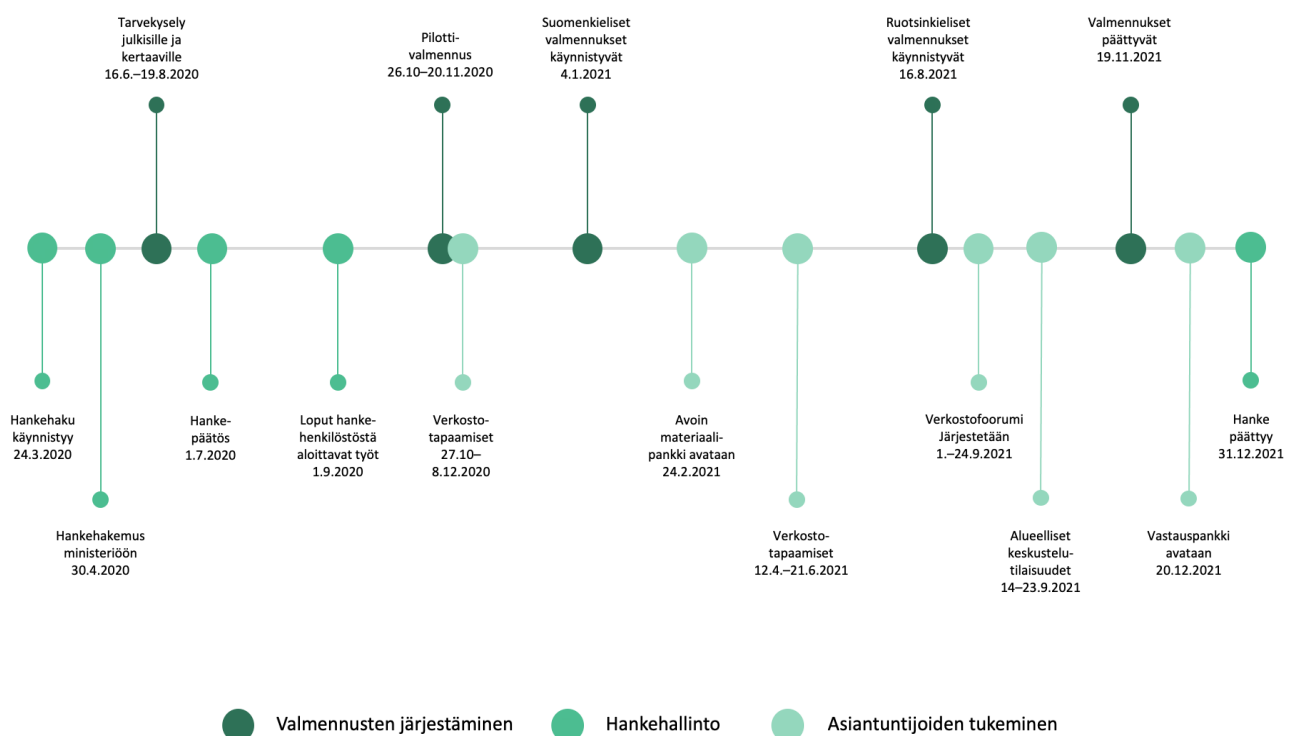
- Sosiaalihuollon asiakasasiakirjalain toimeenpanon edellytykset paranevat
- Valtakunnallisesti yhdenmukaiset toimintatavat tukevat Sosiaalihuollon asiakastiedon arkiston käyttöönottoa
- Tiedontuotannon uudistuksen edellytykset paranevat
- Toisiokäytön mahdollisuudet paranevat
- Tietoisuus sosiaalihuollon kirjaamisen merkityksestä lisääntyy

Hankkeen toteutus

Toteutuksen aikajana

Kansa-koulu III-hanke toteutettiin 1.4.2020–31.12.2021 välisenä aikana, mukaillen hankesuunnitelmassa esiteltyä jakoa kahteen erilliseen työpakettiin. Kaikki toiminta ja toimenpiteet tapahtuivat digitaalisessa toimintaympäristössä, eli lähitapaamisia tai –tapahtumia ei järjestetty. Hankkeen pääasiallinen työskentelykieli oli suomi, mutta toimenpiteitä toteutettiin myös ruotsiksi.

Kuva 1. Hankkeen toimenpiteitä aikajanalla.

Hankkeen organisointi

Hankehallinto

Hankkeen hallinnoijana toimi Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy VASSO Ab, jonka toimitusjohtaja Tapio Häyhtiö toimi hankkeen vastuuhenkilönä. Häyhtiö valvoi hankkeen toteutusta, vastasi hankkeen toimintaedellytyksistä sekä neuvotteli hankkeen rahoitukseen liittyvistä kysymyksistä rahoittajan kanssa.

Hankejohtajana toimi palvelumuotoilija Nea Kosonen, joka vastasi hankkeen johtamisesta, viestinnästä, toiminnallisesta raportoinnista ja hanketyön valtakunnallisesta koordinaatiosta. Hän toimi yhteyshenkilönä rahoittajaan ja toteutusta ohjaaviin viranomaisiin ja vastasi osaltaan sidosryhmätyöskentelystä.

Hankesihteerinä toimi viestinnän asiantuntija Arttu Ala-Jokimäki, joka suunnitteli ja toteutti hankkeen viestintää, keskittyen erityisesti valmennusten viestintään. Ala-Jokimäki viimeisteli valmennusmateriaalit ja vastasi hankkeen verkkosivujen toteutuksesta ja sisällöistä.

Hankehallinto hallinnoi ja ylläpiti valmennuksen ja asiantuntijaverkoston henkilökisteriä sekä valmennusten ja verkostotapaamisten ilmoittautumisia, peruutuksia, ryhmäjakoja sekä muita valmennusten ja tapaamisten järjestämiseen liittyviä tietoja. Erilaisia ostopalvelutuottajia hyödynnettiin teknisten ratkaisujen, käännös- ja koulutuspalvelujen osalta.

Hankehallinnon tukena toimi niin kutsuttu "Satasten työryhmä", johon kuuluivat hankejohtaja Kososen lisäksi aluekoordinaattorit Päivi Niiranen ja Päivi Tossavainen, joiden aluekoordinaattorityölle oli osoitettu 100 % työaika. Työryhmä muodostettiin jakamaan hankehallinnon työmäärää. Aluekoordinaattorit Niiranen ja Tossavainen tukivat hankehallintoa muun muassa sidosryhmätyöskentelyssä, hankesähköpostin viesteihin vastaamisessa, ilmoittautumislistojen ylläpidossa ja palautteen purkamisessa. Hankehallintoa tuki syksyllä 2021 myös Vasson sosiaalityön harjoittelija Toni Rajala Turun yliopistosta.

Hankehallintoon oli varattu hankesuunnitelmassa 17 henkilötyökuukautta, mutta hankkeen aikana

hallinnon resursseja lisättiin, jolloin kokonaismäärä nousi 24 henkilötyökuukauteen. Valmennusten suuret osallistujamäärät sekä laaja kirjaamisasiantuntijaverkosto vaativat jatkuvaa yhteystietojen ylläpitoa, asiakaspalvelua ja viestintää. Hanketyön vahva koordinaatio oli erityisen tärkeää, jotta hankkeen henkilöstöresurssit osattiin priorisoida oikeisiin tehtäviin.

Hankeverkosto

Hankkeen operatiivisesta toteuttamisesta vastasi hankeverkosto, jonka muodostivat yhdessä koko hankkeen henkilöstö. Hankkeen alueellisia työntekijöitä kutsuttiin aluekoordinaattoreiksi.

Aluekoordinaattorin nimi	Sosiaalialan osaamiskeskus	Työaikaprosentti
Monica Blomqvist-Åkermarck	Verso	20 %
Meija Kangas	Sosiaalitaito	50 % (7/21 asti)
Kaisa Kostamo-Pääkkö	Poske	20 %
Reetta Konttinen	Socom	20–60%
Anni Kuhalainen	Pikassos	60 %
Päivi Malinen	ISO	40–60 %
Päivi Niiranen	SONet BOTNIA	100 %
Micaela Nyström	FSKC	20–100 % (5/21 alkaen)
Torbjörn Stoor	FSKC	20 % (5/21 asti)
Sivi Talvensola	Koske	20 %
Päivi Tossavainen	Socca	100 %
Anu Virtanen	Sosiaalitaito	50 % (8/21 alkaen)

Taulukko 1. Hankkeessa työskennelleet aluekoordinaattorit.

Kaikilla aluekoordinaattoreilla on ylempään korkeakoulututkintoon sisältyvä sosiaalityöntekijän pätevyys tai sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan tutkinto. Osalla aluekoordinaattoreista on myös sosionomitutkinto, erikoissosiaalityöntekijän tutkinto, aineopettajan pätevyys tai ammatillisen opettajan pätevyys. Kaikilla aluekoordinaattoreilla on lisäksi kokemusta sosiaalihuollon asiantuntija-, kehittämis- tai esihenkilötehtävistä, asiakastietojärjestelmien pääkäyttäjänä toimimisesta tai opetustyöstä sosiaalialan oppilaitoksissa.

Aluekoordinaattoreiden työ jakautui kahteen osa-alueeseen: kirjaamisasiantuntijoiden valmentamiseen sekä alueelliseen työhön. Valmennuksissa aluekoordinaattorit muun muassa vastasivat osallistujien kysymyksiin ja aktivoivat osallistujia keskustelemaan. Omilla osaamiskeskusalueillaan aluekoordinaattorit koordinoivat kirjaamisasiantuntijaverkostoja, pitivät yllä alueellisia yhteystietolistoja, tukivat alueella toimivia kirjaamisasiantuntijoita kirjaamiseen liittyvissä kysymyksissä ja järjestivät kirjaamisasiantuntijaverkostojen tapaamisia.

Resurssien salliessa aluekoordinaattorit tekivät yhteistyötä muiden sote-uudistuksen alueellisten hankkeiden kanssa omalla osaamiskeskusalueellaan. Yhteistyö piti sisällään muun muassa hankkeiden kokouksiin ja työpajoihin osallistumista sekä hankkeissa tehtävän työn seuraamista tiedonhallinnan näkökulmasta.

Hankkeen työntekijät osallistuivat myös Sosiaali- ja terveysministeriön, THL:n, Kelan ja Kuntaliiton järjestämiin kansallisiin sosiaalihuollon tiedonhallintaa tai kirjaamisen kehittämistä koskeviin tilaisuuksiin sekä osallistujina että alustajina. Osa hankkeen työntekijöistä osallistui myös esimerkiksi THL:n sosiaalihuollon tieto- ja toimintamäärittelyjen asiantuntijaverkoston toimintaan. Ruotsinkielinen aluekoordinaattori suuntasi katseensa myös Ruotsiin, jossa hän osallistui FORTE-verkoston (Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd) järjestämiin tilaisuuksiin.

Koko hankehenkilöstön muodostama hankeverkosto kokoontui kerran viikossa etäyhteyksin järjestettyyn viikkokokoukseen, jossa käytiin läpi hankkeen tilannetta ja valmennusten etenemistä. Viikkokokouksissa ylläpidettiin myös yhteistä tilannekuvaa eri alueiden ilmoittautumistilanteesta sekä suunniteltiin verkostotyöskentelyä.

Hanketyöntekijöiden yhteisenä työskentelyalustana toimi Microsoft Teams -sovellus. Aluekoordinaattorit raportoivat alueellisen työn etenemisestä hankehallinnolle kolmen kuukauden välein. Hankehallinto koosti näiden tietojen pohjalta yhteisen toiminnan raportoinnin Sosiaali- ja terveysministeriölle (STM). Hankeverkoston toimintaa itsearvioitiin työpajatyöskentelyn avulla kolme kertaa hankkeen toimintakauden aikana. Yhteisiä toimintatapoja päivitettiin, mikäli siihen oli tarvetta.

Kehitysryhmä

Hankkeen toimintakauden alussa koottiin kehitysryhmä, johon kuuluivat hankejohtaja, hankesihteeri sekä seitsemän yli 20 % viikkotyöajalla työskennellyttä aluekoordinaattoria. Ryhmä päivitti kirjaamisasiantuntijavalmennusten ja –verkostojen toteuttamissuunnitelmia sekä vastasi hankkeessa tuotetun valmennusmateriaalin, avoimen materiaalin ja asiantuntijaverkostoissa hyödynnetyn materiaalin kehittämisestä.

Kehitysryhmän työskentelyyn osallistuneet aluekoordinaattorit toimivat valmennusryhmien päävalmentajina ja jalkauttivat kehitysryhmässä syntyneet uudistukset osaksi valmennusta. Näin voitiin varmistaa valmennuksen jatkuva ja sujuva kehittäminen läpi hankkeen toimintakauden.

Syksyllä 2020 kehitysryhmä kokoontui kerran viikossa ja vuonna 2021 joka toinen viikko. Kehitysryhmän tapaamisissa hyödynnettiin digitaalista työtilaa, jossa ylläpidettiin kulloinkin kehitystyön alla olevaa valmennusmateriaalia sekä kehitysryhmän muistioita ja työlistoja.

Ohjausryhmä

Hankkeen päätöksentekaelimenä toimi ohjausryhmä, jonka puheenjohtaja oli hanketta hallinnoineen osaamiskeskuksen toimitusjohtaja Tapio Häyhtiö. Hankejohtaja toimi kokouksissa esittelijänä ja hankesihteeri sihteerinä.

Ohjausryhmän jäsenistöön kuuluivat hankkeen yhteyshenkilöt STM:stä, THL:sta ja Kelasta, sekä edustajia kaikista sosiaalialan osaamiskeskuksista, sosiaalityön yliopistoverkostosta, ammattikorkeakouluista, toisen asteen oppilaitoksista, Hyvinvointialojen liitosta ja erinäisistä sosiaalialan järjestöistä. Ohjausryhmän kokouksiin kutsuttiin tarvittaessa kuultavaksi myös ulkopuolisia asiantuntijoita.

Ohjausryhmä tapasi etäyhteyden välityksellä kuusi kertaa hankkeen toimintakauden aikana. Näiden tapaamisten lisäksi hanke järjesti ohjausryhmälle ja hankehenkilöstölle kolme yhteistä työpajaa, joissa visioitiin ja suunniteltiin hankkeen toimintakauden jälkeistä toimintaa.

Ohjausryhmän jäsenet

Erja Ailio	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Marja Heikkilä	Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske
Marjukka Heikkilä	Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socom Oy (8/21 alkaen)
Petteri Heino	Länsi- ja Keski-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitaito Oy
Maarit Hiltunen-Toura	Sosiaali- ja terveysministeriö (2/21 alkaen)
Sanna-Riitta Junnonen	Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socom Oy (6/21 asti)
Tarja Kauppila	Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ISO
Tarja Kemppainen	Lapin yliopisto
Kaisa Kostamo-Pääkkö	Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Poske
Johanna Kuisma	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2/21–5/21)
Kirsi Kuusinen-James	Päijät-Hämeen ja Itä-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Verso
Hanna Lohijoki	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2/21 asti)
Pirjo Marjamäki	Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca
Jaana Nissilä	Kansaneläkelaitos
Kati Pajunen	Nuorten ystävät ry
Jaakko Penttinen	Sosiaali- ja terveysministeriö (2/21 asti)
Arto Rautajoki	Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA
Heli Simonen	Suomen Diakoniaopisto
Torbjörn Stoor	Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området FSKC
Jarno Talvitie	Hyvinvointiala HALI ry
Niina Tanner	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (9/21 alkaen)
Teppo Taskinen	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (8/21 asti)
Tuula Tuominen	Sosiaalialan osaamiskeskus Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Satakunnassa Pikassos Oy
Nina Virtanen	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (9/21 alkaen)
Niina Vuoristo	Turun ammattikorkeakoulu

Ohjausryhmän tehtävät

Ohjausryhmä tapasi etäyhteyden välityksellä kuusi kertaa hankkeen toimintakauden aikana. Näiden tapaamisten lisäksi hanke järjesti ohjausryhmälle ja hankehenkilöstölle kolme yhteistä työpajaa, joissa visioitiin ja suunniteltiin hankkeen toimintakauden jälkeistä toimintaa.

Hankesuunnitelmassa ja ensimmäisessä ohjausryhmän kokouksessa ohjausryhmälle määriteltiin seuraavat tehtävät:

Ohjausryhmän tulee:

- seurata, arvioida ja ohjata hankkeen toimintaa
- seurata ja arvioida tavoitteiden toteutumista
- seurata hankkeen talouden toteutumista
- käsitellä hankkeen kirjalliset ja STM:lle toimitettavat muutoshakemukset (hankkeen kustannukset/kustannusarvio, tavoitteet, sisältö, toteuttamisaikataulu, avustuksen käyttötarkoitus, hankesuunnitelma, osallistujatahot)
- käsitellä valtionavustuspäätöksessä hyväksytyyn kustannusarvioon kustannuslajikohtaiset muutokset, jotka eivät ylitä kokonaisuudessaan kymmentä prosenttia (10 %) kokonaiskustannuksista
- hyväksyä hankkeessa tehtävät hankinnat, jotka ylittävät pienhankintarajan
- käsitellä maksatushakemus ennen rahoittajalle lähettämistä
- käsitellä rahoittajan edellyttämät raportit
- hyväksyä hankkeen tuotokset

Sidosryhmät

Kuva 1. Keskeiset sidosryhmät ja niiden suhde hankkeeseen.

Kansa-koulu III -hanke teki tiivistä yhteistyötä ohjaavien sidosryhmiensä kanssa. THL:n ja Kelan Kanta-palveluiden asiantuntijat tarkistivat valmennuksen tietosisältöjä sekä esimerkiksi tuottivat videopuheenvuoroja kirjaamisasiantuntijaverkostoille yhteistyössä hankkeen kanssa. THL:n ja Kelan Kanta-palveluiden asiantuntijat myös muotoilivat vastauksia valmennuksessa esille nousseisiin vaikeisiin kysymyksiin sekä osallistuivat ohjausryhmätyöskentelyyn.

Myös hankkeen kohderyhmät muodostivat merkittävän sidosryhmän hankkeelle. Sosiaalihuollon palvelunjärjestäjiltä ja -tuottajilta kerättiin valmennusisältöihin liittyviä tarpeita, jotka antoivat suuntaa hankkeen työlle. Lisäksi valmennuksiin osallistuneet kirjaamisasiantuntijat tuottivat hankkeen kanssa yhteistyössä blogikirjoituksia hankkeen verkkosivuille sekä sisältöä kirjaamisasiantuntijaverkostolle.

Lisäksi yhteistyökumppaneiden, kuten AKUSTI -foorumin ja alueiden soteuudistus-hankkeiden kanssa tehtiin viestintä- ja tapahtumayhteistyötä.

Viestintä

Hankkeen viestinnästä vastasi hankesihteeri yhteistyössä hankejohtajan ja aluekoordinaattoreiden kanssa. Hankkeen alkuvaiheessa määriteltiin viestinnän tavoitteet, keskeiset kohderyhmät ja kanavat. Ulkoisessa viestinnässä tunnistettiin erityisesti viisi keskeistä kohderyhmää (taulukko 2).

Kohderyhmä	Tavoite	Ydinviesti
Sosiaalihuollon organisaatiot, joissa ei ole kirjaamisasiantuntijaa	Herättää kiinnostus valmennusta kohtaan. Kertoa valmennuksen sisällöistä. Kertoa kirjaamisasiantuntijan roolista organisaatiossa.	"Kun organisaatiostanne löytyy valmennettu kirjaamisasiantuntija, pysytte mukana alan kehityksessä."
Potentiaaliset valmennukseen osallistujat	Sosiaalitaito	"Kirjaamisasiantuntijana saat viimeisintä tietoa kirjaamiseen liittyvistä asioista, pääset osaksi kirjaamisasiantuntijoiden verkostoa ja vahvistat ammatillista identiteettiäsi."
Kirjaamisasiantuntijat	Aktivoida kirjaamisasiantuntijoita järjestämään valmennuksia työyhteisöissään, osallistumaan verkostotapaamisiin ja omaksumaan ajankohtaista tietoa sosiaalihuollon tiedonhallinnan kentältä.	"Uutta tietoa sekä vertaistukea ja vinkkejä on nyt tarjolla sinun työsi tueksi."
Mahdolliset kertaavaan valmennukseen osallistujat	Herättää kiinnostus kertaavaa valmennusta kohtaan.	"Tule kertaavaan valmennukseen, jos tietosi eivät ole ajan tasalla tai et ole päässyt vauhtiin kirjaamisasiantuntijan työssä."
Kirjaamisasiantuntijoiden esihenkilöt ja johto	Varmistaa, että kirjaamisasiantuntijat saavat riittävästi tukea esihenkilöiltään ja työyhteisöltään.	"Kirjaamisasiantuntija voi onnistua työssään vain johdon, esihenkilön ja muun työyhteisön tuella."

Taulukko 2. Viestinnän kohderyhmiä, tavoitteita ja ydinviestejä.

Verkkosivut

Hankkeen verkkosivut avattiin syksyllä 2020 osoitteeseen www.kirjaamisfoorumi.fi. Verkkosivujen rakennus ja ylläpito toteutettiin hankkeen sisäisenä työnä. Aluksi verkkosivuille koostettiin tietoa kirjaamisasiantuntijavalmennuksen sisällöistä, toteutustavasta ja aikataulusta sekä kirjaamisasiantuntijana toimimisesta. Verkkosivuille avattiin myös Kirjaamiskertomuksia -blogi, jossa julkaistiin valmennettujen kirjaamisasiantuntijoiden kirjoituksia sosiaalihuollon kirjaamisen liittyvistä teemoista. Verkkosivuilla vieraili hankkauden aikana yhteensä yli 38 000 yksilöityä kävijää.

Keväällä 2021 verkkosivuille avattiin materiaalipankki, josta löytyy hankkeen tuottamaa ja valmennuksissa käyttämää valmennusmateriaalia vapaasti ladattavaksi. Materiaalipankissa vieraili hankkeen toimintakauden aikana yli 12 000 yksilöityä kävijää, ja valmennuksessa käytettyjä diaesityksiä avattiin yli 55 000 kertaa.

Loppukeväällä 2021 avoimeen materiaalipankkiin lisättiin hankkeen tuottama Kirjaamisasiantuntijan käsikirja, jonka sisältö käsittelee kirjaamisasiantuntijana toimimista sekä kirjaamisvalmennusten järjestämistä omalle työyhteisölle. Käsikirjaan tutustui hankekauden aikana yli 6 600 vierailijaa.

Kirjaamiskertomuksia -blogissa julkaistiin hankekauden aikana kymmenen blogikirjoitusta, joista yksi toteutettiin videoblogina. Blogikirjoituksia luettiin ja katseltiin yhteensä yli 2 300 kertaa.

Syyskuussa 2021 Kirjaamisfoorumi -verkkosivusto julkaistiin myös ruotsiksi nimellä Dokumenteringsforum. Ruotsinkieliseltä verkkosivulta löytyy lähes kaikki suomenkielisen verkkosivun sisältö, mukaan lukien ruotsinkielinen materiaalipankki sekä Kirjaamisasiantuntijan käsikirja. Ainoastaan Vastauspankki ja blogi ovat resurssiyistä saatavilla vain suomeksi.

Syksyllä 2021 verkkosivuille avattiin vielä vastauspankki, johon koottiin kirjaamisvalmennusten ja hankkeen tapahtumien aikana osallistujilta saatuja haastavia kirjaamiseen liittyviä kysymyksiä. Kysymyksiin muotoiltiin vastauksia yhteistyössä esimerkiksi THL:n kanssa. Julkaisun jälkeen vastauspankki on noussut Materiaalipankin ohella verkkosivuston suosituimmaksi osioksi.

Hankkeen päätyttyä verkkosivuja hallinnoi toistaiseksi Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Vasso Ab. Hankkeen omien verkkosivujen lisäksi hankkeesta julkaistiin ajankohtaista tietoa myös sosiaalialan osaamiskeskusten omilla verkkosivuilla. Hankkeen aluekoordinaattorit välittivät ajantasaista tietoa hankkeesta omien osaamiskeskustensa viestittäväksi.

Uutiskirje

Yksi hankkeen tärkeimpiä ulkoisen viestinnän välineitä oli hankkeen sähköinen uutiskirje, joka toteutettiin uutiskirjepalvelu Mailchimpin avulla. Uutiskirjeen jakelulistan pohjana toimivat aiemmissa Kansa-koulu-hankkeissa kerätyt listat kirjaamisasiantuntijoiden ja muiden uutiskirjeen tilaajien yhteystiedoista. Uutiskirjeitä kohdennettiin eri sisältöisinä valmennetuille kirjaamisasiantuntijoille sekä toisaalta uutiskirjeen muulle tilaajakunnalle.

Hankkeen päättyessä uutiskirjeellä oli yhteensä 3 661 tilaajaa, joista 3 133 oli kirjaamisasiantuntijoita ja 528 muita tilaajia. Uutiskirjeitä lähetettiin hankekauden aikana yhteensä 24 kappaletta, sisältäen ruotsinkieliset käännösversiot. Kaksi ensimmäistä uutiskirjetä lähetettiin samoilla sisällöillä sekä kirjaamisasiantuntijoille että muille tilaajille. Vain kirjaamisasiantuntijoille kohdennettuja uutiskirjeitä lähetettiin hankekauden aikana yhteensä yhdeksän kappaletta. Vain muulle tilaajakunnalle kohdennettuja uutiskirjeitä lähetettiin samana aikana seitsemän kappaletta.

Kaikki kesän 2021 jälkeen lähetetyt uutiskirjeet toteutettiin kokonaan kaksikielisesti, kun ruotsinkieliseen viestintään saatiin kohdennettua lisää resursseja. Kokonaan ruotsinkielisiä uutiskirjeitä lähetettiin yhteensä viisi kappaletta.

Uutiskirjeiden keskimääräinen avausprosentti koko hankkeen toimintakauden aikana oli 26,33 %. Lukua voi pitää keskivertona ja sähköpostiuutiskirjeelle tyypillisenä. Hankkeen lähettämiä uutiskirjeitä avattiin yhteensä hieman alle 3 500 kertaa koko hankekauden aikana. Hankkeen oman uutiskirjeen lisäksi hankkeesta viestittiin myös sosiaalialan osaamiskeskusten uutiskirjeissä. Aluekoordinaattorit välittivät hankkeessa sovittuja sisältöjä osaamiskeskustensa viestittäväksi. Lisäksi hanke teki yhteistyötä erinäisten valtakunnallisten sosiaalialan toimijoiden kanssa ja sai näkyvyyttä esimerkiksi sosiaalialalla toimivien keskusliittojen ja yhdistysten uutiskirjeissä.

Sosiaalinen media

Hanke otti elokuussa 2020 käyttöönsä aiempien Kansa-koulu-hankkeiden tarpeisiin luodun Twitter-tilin. Twitter-tili oli ainoa hankkeen oma sosiaalisen media tili hankekauden aikana. Twitter on eri alojen asiantuntijoiden, päättäjien sekä toimittajien suosima sosiaalisen median alusta, ja sikäli hyvä kanava hankkeen asioista viestimiseen juuri sosiaalialan asiantuntijoille.

Hankkeen Twitter-tilillä oli hankkeen päättyessä 273 seuraajaa. 1.8.2020–31.12.2021 välisenä aikana uusia seuraajia tuli yhteensä 83. Tuona aikana tilillä julkaistiin 79 twiittiä, joista tykättiin yhteensä 517 kertaa. Twitterin kautta jaettuja linkkejä klikattiin 427 kertaa.

Lisäksi hankkeen asioista viestittiin sosiaalialan osaamiskeskusten omilla sosiaalisen median tileillä Twitterissä ja Facebookissa. Näiden kanavien kautta tavoitetaan kohdennetusti sosiaalialalla työskentelevää tai alasta kiinnostunutta yleisöä. Aluekoordinaattorit välittivät hankkeessa tuotettuja sisältöjä sekä tietoa hankkeen toiminnasta omien osaamiskeskustensa viestittäväksi.

Hankkeessa tuotettiin myös kolme julkisesti YouTubeen ladattua videota, joita katseltiin YouTubessa yhteensä hieman yli 750 kertaa. Videot ladattiin Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Vasso Ab:n YouTube-kanavalle, minkä lisäksi videoita jaettiin hankkeen ja osaamiskeskusten sosiaalisen median kanavissa.

Sisäinen viestintä

Hankkeen sisäiseen viestintään osallistuivat omalta osaltaan kaikki hankkeen työntekijät, mutta päävastuun hankkeen sisäisestä viestinnän koordinoinnista kantoi hankejohtaja. Hankkeen ensisijainen sisäisen viestinnän väline sähköpostin ja puhelimen lisäksi oli Microsoft Teams-sovellus, jota hyödynnettiin etäkokousten järjestämisessä, tiedostonhallinnassa, sisäisessä tiedottamisessa sekä pikaviestimisessä. Ympäri Suomea levittyvän hanketyöryhmän yhtenäisyyden ja työn organisoinnin kannalta sisäisen viestinnän onnistuminen oli ehdottoman tärkeää.

Microsoft Teams

Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Vasso Ab:n Teams-työtilaan luotiin oma hankkeelle oma tiimi, johon liitettiin kaikki hankeverkoston jäsenet. Tiimin sisälle luotiin omat kanavat hanketyön eri osa-alueita varten. Kanavilla muun muassa käytiin keskustelua hankkeen ajankohtaisista asioista ja pidettiin yllä yhteistä tilannekuvaa. Hanketyöhön liittyviä keskusteluja käytiin myös Teamsin keskustelutoiminnon välityksellä.

Hankejohtaja lähetti hankkeen työntekijöille viikoittain hankkeen sisäisen viikkotiedotteen, johon oli tyypillisesti koottu hanketyön ja valmennusten kannalta keskeisiä muistettavia asioita, tärkeitä päivämääriä sekä hanketyön ja valmennusten tuloksia. Teamsin avulla hanketyöntekijät pystyivät myös kollaboratiivisesti työstämään hankkeen keskeisiä dokumentteja sekä valmennusmateriaalia

Teams-sovellusta käytettiin myös hankkeen kokousten järjestämiseen. Kokouksista pidettiin muistiot teemakohtaisissa lokikirjoissa, jotka tallennettiin Teams-kanavien Tiedostot -välilehdille. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että Teams oli hanketyön onnistumisen kannalta keskeinen väline tilanteessa, jossa hanketyöntekijät sijaitsivat eri puolilla maata ja koronapandemia teki lähityöstä vaikeaa tai hetkittäin jopa mahdotonta.

Työpaketti 1: Kirjaamisasian- tuntijoiden määrän kasvattaminen

Kirjaamisasiantuntijoiden rooli

Aiemmissa Kansa-koulu-hankkeissa valmennusta saaneista kirjaamisvalmentajista alettiin Kansa-koulu III -hankkeessa puhua kirjaamisasiantuntijoina. Vanha nimityksen koettiin ylikorostavan valmentamisen merkitystä kirjaamisasiantuntijoiden työssä. Nimitys muutettiin, jotta se kuvaisi asiantuntijoiden roolia paremmin. Kirjaamisasiantuntijoita kehoitettiin räätälöimään rooli ja tehtävän sisältö itselle ja omalle organisaatiolle sopivaksi, sillä hankkeessa tunnistettiin, että resurssit, organisaation rakenne ja monet muut asiat vaikuttavat siihen, miten asiantuntija voi työtään tehdä.

Kirjaamisasiantuntijoiden roolia ja osaamisen määrittelyä muotoiltiin hankeverkoston kokouksissa. Valmennusmateriaalissa ja hankkeen viestinnässä listattiin, että kirjaamisasiantuntijat voivat esimerkiksi:

- valmentaa työkavereitaan kirjaamiseen liittyvissä asioissa
- neuvoa ja opastaa arjen tilanteissa
- hakea tietoa ja ottaa asioista selvää
- edistää valtakunnallisten toimintatapojen käyttöönottoa työyhteisössään
- toimia työyhteisönsä suuna ja korvina kirjaamisverkostoissa

Huomio: Selkeyden ja yhdenmukaisuuden vuoksi kutsumme myös aikaisemmissa Kansa-koulu – hankkeissa valmennettuja kirjaamisvalmentajia tässä raportissa vastedes kirjaamisasiantuntijoiksi.

Katvealueet ja osallistujien valikoituminen

Aikaisemmissa Kansa-koulu –hankkeissa oli havaittu, että kirjaamisasiantuntijavalmennusten kysyntä ja potentiaalisten valmennettavien suuri määrä tuottivat haasteita. Kansa-koulu II -hankkeen yksityisen sektorin työntekijöille suunnatut valmennusryhmät täyttyivät nopeasti, ja myös kunnista tuli jatkuvia yhteydenottoja.

Oli alusta asti selvää, että Kansa-koulu III -hankkeen valmennusryhmien osallistujamääriä pitäisi rajata ilmoittautumisprosessin avulla ja ryhmien muodostamisessa tulisi käyttää harkintaa. Hankkeen alussa oli erityisen tärkeää hahmottaa, millä alueilla ja missä organisaatioissa oli suurin tarve uusille kirjaamisasiantuntijoille. Puhuttiin niin sanotuista katvealueista, jotka haluttiin asettaa erityis-asemaan valmennusten ilmoittautumisprosessissa.

Katveen kartoitus

Jo Kansa-koulu III -hanketta suunniteltaessa oli tiedossa, että yksityisillä palveluntuottajilla oli suuri tarve uusille kirjaamisasiantuntijoille. Aikaisemmissa Kansa-koulu -hankkeissa oli valmennettu yhteensä 564 yksityiselle sektorille sijoittuvaa asiantuntijaa, jotka olivat seurantaraporttien mukaan antaneet valmennusta määrämuotoiseen kirjaamiseen yhteensä 4052 työntekijälle.

Lukumäärä vastasi vuonna 2019 Kansa-koulu II -hankkeessa tehtyjen laskemien perusteella 6,6 % koko yksityisen sektorin henkilöstömäärästä. Julkisella sektorilla sen sijaan toimi samaan aikaan jo 1739 kirjaamisasiantuntijaa, jotka olivat antaneet valmennusta yhteensä 31 323 työntekijälle, mikä vastasi tuolloin 39,2 % koko julkisen sektorin sosiaalipalvelujen henkilöstöstä.

Kansa-koulu III -hankkeessa tehtävän tarvekartoituksen tavoitteeksi asetettiin julkisen sektorin alueellisten katvealueiden hahmottaminen: missä kunnissa asiantuntijoita on riittämättömästi tai ei ollenkaan? Yksityisen sektorin valmennustarpeeseen päätettiin vastata suurella ryhmämäärällä sekä viestinnällisillä toimenpiteillä.

Tarvekartoituksen pohjana käytettiin aikaisempien hankkeiden organisaatiovalmennusten raportteja sekä kirjaamisasiantuntijaverkostoista saatuja tietoja. Kesällä 2020 näitä tietoja täydennettiin vielä uuden sähköisen kyselyn avulla. Kysely lähetettiin yli kuudellesadalle kunnissa ja kuntayhtymissä työskentelevälle esihenkilölle ja johtajalle.

Kyselyssä kartoitettiin uusien kirjaamisasiantuntijoiden tarvetta, kirjaamisasiantuntijoiden osaamis-

tarpeita, toiveita valmennusten järjestämisajankohdista sekä organisaatioiden yhteyshenkilöitä. Vastauksia saatiin 277 kpl. Vastausten pohjalta nousi esille tarve 944 uudelle suomenkieliselle asiantuntijalle sekä 174 uudelle ruotsinkieliselle asiantuntijalle.

Ruotsinkielisille organisaatioille toteutettiin loppuvuodesta 2020 vielä erillinen ruotsinkielinen tarvekartoitus, jonka avulla saatiin kerättyä organisaatioiden yhteyshenkilöitä. Yksityisien sektorin palveluntuottajille järjestettiin niin ikään kysely, jonka tavoitteena oli kerätä valmennuksista kiinnostuneiden organisaatioiden yhteystietoja myöhempiä yhteydenottoja varten.

Valmennusryhmät

Hankkeen järjestämien valmennusryhmien määrä perustui hankkeen käytettävissä oleviin henkilöstöresursseihin. Hankkeen työntekijöiden erilaisista työaikaprocenteista johtuen valmennusryhmiä voitiin toteuttaa kuukausittain enintään kahdeksan, sisältäen kertaavan valmennuksen ryhmät. Aikaisemmissa Kansa-koulu –hankkeissa saatujen oppien pohjalta yksittäisen valmennusryhmän enimmäisosallistujamääräksi asetettiin 40 osallistujaa. Kun valmennusryhmien kokonais- ja osallistujamäärät oli sovittu, pystyttiin jo etukäteen arvioimaan, kuinka hyvin kentän tarpeisiin pystyttäisiin määrällisesti vastaamaan.

Ilmoittautumisprosessia varten oli jo etukäteen kerätty lista julkisten ja yksityisten organisaatioiden yhteyshenkilöistä. Yhteyshenkilöiden kautta valmennuspaikkoja voitiin tarjota ensisijaisesti niihin organisaatioihin, joissa oli tarvekartoituksen perusteella suurin tarve uusille kirjaamisasiantuntijoille.

Valmennuspaikkoja jaettaessa huomioitiin organisaation koko, etukäteen ilmoitettu valmennustarve sekä organisaatiossa jo mahdollisesti toimivien kirjaamisasiantuntijoiden määrä.

Pilotointi ja ensimmäiset ryhmät

Valmennuksen toteutustapaa, sisältöjä ja ryhmäkokoja testattiin neljässä syksyllä 2020 järjestetyssä pilottiryhmässä. Pilottiryhmiä järjestettiin julkisen ja yksityisen sektorin työntekijöille ja uusille sekä kertaaville valmennettaville (taulukko 3).

Pilottiryhmä	Ilmoittautuneita	Valmistuneita
Uusien ryhmä (julkinen)	42 kpl	38 kpl
Uusien ryhmä (yksityinen)	41 kpl	38 kpl
Kertaavien ryhmä (julkinen)	35 kpl	29 kpl
Kertaavien ryhmä (sekaryhmä)	24 kpl	24 kpl

Taulukko 3. Pilottivalmennusten ryhmäjako

Ilmoittautumisprosessi herätti aluksi paljon kysymyksiä julkisten organisaatioiden yhteyshenkilöissä. Hanke lähetti yhteyshenkilöille aktiivisesti muistutuksia, jotta julkisen sektorin pilottiryhmät saatiin täytettyä. Tästä huolimatta ilmoittautumisprosessia jatkettiin samalla tavalla myös tammikuussa käynnistyneiden varsinaisten valmennusryhmien osalta.

Samat ilmoittautumisprosessiin liittyvät vaikeudet toistuivat myös tammikuussa. Julkisissa organisaatioissa ei oltu varmoja, kuinka monta valmennuspaikkaa heillä oli kaiken kaikkiaan käytettävissään, ja etenkin suurimpien organisaatioiden ilmoittautumisessa oli haasteita.

Vuonna 2020 tehdystä tarvekartoituksesta oli käynyt ilmi, että julkiselta sektorilta ei oikeastaan löytynyt sellaisia organisaatioita, joilla olisi ollut riittävästi kirjaamisasiantuntijoita käytettävissään. Työntekijöiden suuren vaihtuvuuden vuoksi moni kirjaamisasiantuntija oli vaihtanut työpaikkaa hankkeiden välissä, mikä tuotti haasteita erityisesti pienissä kunnissa, joissa ei välttämättä alun perinkään ollut montaa asiantuntijaa. Suurilla organisaatioilla asiantuntijoita taas tarvittiin joka palvelutehtävään eri alueille. Ilmoittautumisprosessista muodostui raskas ja vaikeasti hahmotettava jopa hankkeen työntekijöille.

Ilmoittautumisen selkiyttämiseksi julkisille organisaatioille päätettiin luoda tarvekartoitukseen ja alueen asukasmäärään perustuvat ilmoittautumiskiintiöt. Aluekoordinaattorit ilmoittivat oman alueensa kunnille ja kuntayhtymille näiden käytettävissä olevat valmennuspaikat. Valmennuspaikkojen jaossa priorisoitiin sellaiset organisaatiot, joissa ei ollut vielä yhtäkään kirjaamisasiantuntijaa tai asiantuntijoita oli liian vähän. Julkisella sektorilla toimivien kirjaamisasiantuntijoiden määrästä pidettiin yllä organisaatiokohtaista tilannekuvaa hankkeen toimintakauden loppuun saakka.

Valmennusmateriaali

Aikaisemmissa Kansa-koulu –hankkeissa järjestetyt valmennukset toteutettiin luentomuotoisina. Kolmannen Kansa-koulu –hankkeen valmennusmateriaalin suunnittelua ohjasi erityisesti siirtyminen uuteen digitaaliseen oppimisympäristöön sekä itseopiskeluna toteutettavaan valmennusmuotoon.

Uuden valmennusmateriaalin pohjana käytettiin aikaisemmissa hankkeissa tuotettuja diasarjoja, joita sisältöä ja ulkoasua päivitettiin. Lisäksi esityksiin koottiin uutta sisältöä eri lähteistä. Diasarjojen pohjalta tuotettiin videoluentoja, joissa hankkeen aluekoordinaattorit kävivät läpi diojen sisällön. Lisäksi valmennuksen oppimisympäristöön tuotettiin ohjevideoita, jotka opastivat osallistujia valmennuksen suorittamisessa. Hankesihteeri vastasi diasarjojen ulkoasusta sekä videoluentojen tallennuksesta ja editoinnista.

Valmennusmateriaalin tuottaminen kesti suunniteltua pidempään, sillä uuden valmennusmuodon materiaalille asettamat vaatimukset olivat odotettua suuremmat. Valmennusmateriaali jaettiin osiin, joiden sisällöllisen päivittämisen päävastuu jaettiin yksittäisille työntekijöille tai työpareille. Materiaalin työstämiseen osallistui koko hankeverkosto.

Valmis valmennusmateriaali jakautuu neljään teemaan, jotka muodostavat valmennuksen neljä teemaviikkoa. Teemat ovat kirjaaminen osana asiakastyötä, yhdenmukainen kirjaaminen, monialainen ja sote-rajapinnalla kirjaaminen sekä sosiaalialan tiedonhallinta ja kirjaaminen.

Valmennuksen ensimmäisellä teemaviikolla pohdittiin kirjaamisen peruseriaatteita, kuten miksi ja mitä asiakastyöstä kirjataan, mikä on kielen merkitys kirjaamisessa ja miten asiakkaan osallisuutta kirjaamisessa voidaan vahvistaa. Toisen teemaviikon aiheita olivat tiedon yhdenmukaistaminen, löydettävyys, riittävyys ja vertailukelpoisuus. Kolmannella teemaviikolla paneuduttiin monialaisen yhteistyön ajankohtaisuuteen, asiakastietojen käsittelyyn sote-rajapinnalla, arkaluonteisen tiedon käsittelyyn sekä konkreettiseen kirjaamiseen asiakastilanteissa. Neljännen teemaviikon keskiössä olivat sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen tiedonhallinta ja erityisesti Kanta-palvelut. Neljännellä viikolla pohdittiin myös asianhallintaa ja rakenteista kirjaamista sekä tiedon toisiokäyttöä ja tilastointia.

Jokainen teemaviikko piti sisällään videoluentoja, diasarjoja, lyhyitä tekstiosuuksia, erilaisia tehtäviä, osallistujille pakollisia keskusteluja sekä linkkejä lisälukemistojen pariin. Tehtävissä hyödynnettiin jonkin verran myös aiemmissa Kansa-koulu-hankkeiden materiaaleja, kuten oppilaitosyhteistyönä tuotettuja videoita, joissa esitetään lavastettuja asiakastapaamisia. Jokaisen teemaviikon sisällöistä ja toteutuksesta kerättiin palautetta aina teemaviikon päättyessä. Lisäksi osallistujilta pyydettiin valmennuksen päättyessä palautetta koko valmennuksesta.

Valmennusmateriaalia alettiin kääntää ruotsiksi yhdessä ostopalvelutuottajan kanssa keväällä 2021. Käännöstyö oli mittava. Samaan aikaan rakennettiin valmiiksi myös ruotsinkielinen digitaalinen oppimisympäristö, johon tuotettiin ruotsinkielisiä videoluentoja sekä ohjevideoita. Osa ruotsinkielisen valmennuksen videoluennoista toteutettiin tekstittämällä alkuperäinen suomenkielinen luentovideo.

Materiaali päivitettiin ja kehitettiin läpi hankkeen toimintakauden. Hankkeen kehitysryhmässä arvioitiin säännöllisesti erilaisia muutostarpeita, ja valmennusmateriaaliin tehtiin muutoksia nopealla tahdilla. Suurin yksittäinen valmennusmateriaaliin tehty päivitys tapahtui syksyllä 2021, kun koko valmennusmateriaali päivitettiin huomioimaan 1.11.2021 voimaan astunut laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä eli uusi asiakastietolaki. Myös valmennuksen sisältämien tehtävien mielekkyyttä ja toimivuutta arvioitiin ja muokattiin säännöllisesti.

Valmennusten toteuttaminen

Kansa-koulu III –hankkeen kirjaamisasiantuntijavalmennukset toteutettiin itseopiskeluna digitaalisessa Howspace -oppimisympäristössä. Valmennusten osallistujat jaettiin alle 40 hengen kokoihin ryhmiin, joille luotiin Howspace –palvelussa omat työtilat. Jokaisella ryhmällä oli koko valmennuksen ajan tukena kaksi hankkeessa työskentelevää aluekoordinaattoria.

Osallistujien keskinäiset keskustelut olivat merkittävä osa valmennuksen sisältöä, minkä vuoksi yksityisellä sektorilla toimivat ja julkisella sektorilla toimivat osallistujat jaettiin erillisiin ryhmiin. Niin ikään erillisiin ryhmiin jaettiin myös ensimmäistä kertaa kirjaamisasiantuntijavalmennukseen osallistuvat sekä aiemmissa hankkeissa valmennetut kertausvalmennukseen ilmoittautuneet kirjaamisasiantuntijat.

Valmennukset käynnistyivät pilotointien jälkeen keväällä 2021. Suurin osa valmennusryhmistä varattiin uusien kirjaamisasiantuntijoiden valmentamiseen. Hankkeen toimintakaudella järjestettiin tällaisia valmennusryhmiä sekä yksityisille sosiaalipalveluja tuottaville organisaatioille (25 valmennusryhmää) että julkisille sosiaalihuollon organisaatioille (28 valmennusryhmää). Valmennus oli osallistujille maksuton.

Lisäksi aikaisemmissa Kansa-koulu-hankkeissa valmennetuille kirjaamisasiantuntijoille järjestettiin kertaavaa valmennusta (15 valmennusryhmää). Kertaavan valmennuksen ryhmät olivat seka-ryhmiä, joihin osallistui sekä yksityisellä että julkisella sektorilla toimivia kirjaamisasiantuntijoita. Valmennus oli samansisältöinen kaikille ryhmille. Valmennusten osallistujamäärä vaihteli pääsääntöisesti 25–40 osallistujan välillä. Syksyllä 2021 osallistujamäärä rajattiin kokeiluluontoisesti 25 osallistujaan, jotta osallistujien välisiä keskusteluja saataisiin lisättyä.

Ruotsinkieliset kirjaamisasiantuntijavalmennukset käynnistyivät syksyllä 2021. Ruotsinkielisiä valmennusryhmiä järjestettiin kaiken kaikkiaan kolme. Ryhmät olivat sekaryhmiä, joihin osallistui ensikertalaisia ja kertaavaan valmennukseen ilmoittautuneita kirjaamisasiantuntijoita sekä yksityiseltä että julkiselta sektorilta.

Valmennusryhmät käynnistyivät pääsääntöisesti kuukauden alussa. Valmennuksen teemaviikot avautuivat osallistujien käyttöön peräkkäisinä maanantaina. Osallistujia ohjeistettiin varaamaan jokaisen teemaviikon läpikäymiseen aikaa noin 4–5 tuntia. Neljän viikon jälkeen osallistujille oli varattu vielä aikaa puuttuvien tehtävien täydentämiseen.

Aluksi tehtävien täydentämiseen tarjottiin lisäaikaa kahden arkipäivän verran, mutta jo keväällä 2021 lisäaikaa laajennettiin osallistujapalautteiden vuoksi viiteen arkipäivään. Aikarajoista pidettiin tarkasti kiinni, sillä hankkeen käyttämän oppimisalustan hankintakustannuksen muodostuivat kuukausittaisten käyttäjämäärien perusteella. Selkeitä aikarajoja pidettiin myös tarpeellisina osallistujien sitoutumisen ja oppimisen näkökulmasta.

Valmennuksen digitaalisen oppimisympäristön nimeksi valittiin Kirjaamisfoorumi. Oppimisympäristö hankittiin SaaS-palveluna (Software as a Service) eli käytettävä ohjelmisto vuokrattiin ulkoiselta palveluntuottajalta. Oppimisympäristöön rakennettiin erillisiä osioita käytön helpottamiseksi.

Kirjaamisfoorumin pääsivulle oli koottu valmennuksen suorittamiseen liittyviä ohjeita sekä valmennukseen teemojen äärelle johdattelevia tehtäviä. Kahvihuone oli tarkoitettu osallistujien esittäytymiseen ja vapaaseen keskusteluun. Kahvihuoneessa käytiin myös keskustelua valmennuksen orientaatiotehtävästä sekä omaa kirjaamisasiantuntijuutta omassa organisaatiossa pohtivasta tehtävästä .

Teemat -valikon avulla osallistujat saivat helposti näkyviin haluamansa teemaviikon sisällöt, sitä mukaa kuin ne tulivat saataville valmennuksen edetessä. Ajankohtaista aluekoordinaattorilta –sivu piti sisällään aluekoordinaattoreiden esittelyt ja toimi aluekoordinaattoreiden sekä hankkeen tiedotuskanavana osallistujille. Lisäksi sivulla oli mahdollisuus esittää kysymyksiä aluekoordinaattoreille yksityisesti. Syksyllä 2021 oppimisympäristöön lisättiin vielä Valmennuksen jälkeen-osio, jossa osallistujille annettiin tietoa kirjaamisasiantuntijaverkostojen toiminnasta sekä hankkeen tuottaman avoimen materiaalin hyödyntämisestä.

Aluekoordinaattorit valmentajina

Hankkeen aluekoordinaattorit muodostivat työpareja, joissa toinen aluekoordinaattori toimi päävalmentajana ja toinen apuvalmentajana. Valmentajaparien muodostamista ja valmennusryhmiin jakautumista koordinoi hankehallinto, joka huolehti myös, että valmennusvastuita jaettaessa huomioitiin aluekoordinaattoreiden erilaiset työaikaprocentit.

Hankehallinnosta lähetettiin osallistujille tervetulokirje ja valmennuksen ennakko-ohjeet ennen valmennusryhmien käynnistymistä. Valmennusryhmän käynnistyttyä ryhmän päävalmentajalla oli kokonaisvastuu omasta ryhmästään. Päävalmentajat viimeistelivät ryhmiensä oppimisympäristön ennen valmennusten alkua ja vastasivat työnjaosta apuvalmentajan kanssa.

Päävalmentajan vastuulla oli myös osallistujille viikottain lähtevien sähköpostien ajastaminen oppimisympäristön asetuksista. Osallistujille lähetettiin heidän oman aktiivisuutensa perusteella muistutussähköposteja 1–3 kertaa viikossa. Sähköpostien mukana toimitettiin aina myös kirjautumislinkki oppimisympäristöön. Apuvalmentajan tehtävä muotoutui kunkin valmentajaparin kohdalla hieman erilaiseksi. Osa apuvalmentajista keskittyi esimerkiksi Kahvihuoneen sisältöihin tai tiettyjen tehtävien läpikäyntiin kullakin valmennusviikolla.

Valmentajat tarjosivat osallistujille tukea oppimisympäristössä toimimiseen sekä valmennuksen sisältöihin liittyen. Päävalmentajat nostivat yhteiseen keskusteluun ajankohtaisia asioita sekä osallistujien keskusteluissa esille nousseita tärkeitä teemoja. Valmennus nojautui vahvasti vertaisoppimiseen ja osallistujia kannustettiin kysymään neuvoja sekä vinkkejä myös toisiltaan.

Valmennusryhmistä nousi säännöllisesti esille kiperiä kysymyksiä, joihin valmentajat vastasivat mahdollisuuksien mukaan. Vaikeimpiin kysymyksiin mietittiin vastauksia hankeverkoston kesken hankkeen Teams-työtilassa, viikkokokouksissa sekä hankkeen kehitysryhmässä. Osaan kysymyksistä pyydettiin vastaus THL:n asiantuntijoilta. Valmennuksissa kuultuja kysymyksiä ja niihin annettuja vastauksia koottiin syksyllä 2021 hankkeen verkkosivuilta löytyvään vastauspankkiin.

Valmennusryhmien päätyttyä päävalmentajat keräsivät yhteen osallistujien antamat palautteet sekä tarkistivat osallistujien suoritukset koko valmennuksen ajalta. Suoritusten perusteella päävalmentaja suositteli kunkin osallistujan suoritusta joko hyväksyttäväksi tai hylättäväksi, ja toimitti tiedon hankehallinnolle.

Valmennusten käytännön järjestelyissä ja toteutuksen tuessa hankehallinnon ja viestinnän toimivuus nousi merkittävään rooliin. Ilmoittautumiset ja valmennuksen aloittamiseen liittyvä viestintä hoidettiin keskitetysti hankehallinnosta käsin. Valmennuksen päätyttyä hankehallinto lähetti nimikoidut todistukset valmennuksen hyväksyttävästi suorittaneille osallistujille sekä lisäsi uudet kirjaamisasiantuntijat hankkeen asiantuntijaverkostoihin.

Kirjaamisfoorumista on tehty Innokylän ohjeiden mukainen toimintamallikuvaus (liite 1).

Työpaketti 2: Kirjaamisasian- tuntijoiden tukeminen ja osaamisen vahvistaminen

Kertaava kirjaamisvalmennukset

Osa hankkeen toimintakaudella järjestetyistä kirjaamisasiantuntijavalmennuksista oli varattu sellaisille aiemmissa hankkeissa valmennetuille kirjaamisasiantuntijoille, jotka halusivat päivittää tietoaan tai kerrata aihepiiriin liittyviä asioita.

Kertaavat asiantuntijavalmennukset olivat samansisältöisiä kuin uusien kirjaamisasiantuntijoiden valmennukset, mutta kertaamaan ilmoittautuneet asiantuntijat jaettiin omiksi ryhmikseen. Tämän ajateltiin edistävän keskustelujen sujuvuutta, kun osallistujilla on jo valmiiksi tietty tietotaso käsiteltävästä aihepiiristä. Kertaavia ryhmiä järjestettiin hankkeen toimintakauden aikana yhteensä 15 kpl.

Kirjaamisasiantuntijaverkostot

Jokainen valmennettu kirjaamisasiantuntija liitetään kirjaamisasiantuntijaverkostoon, jonka koordinoinnista ovat vastanneet Kansa-koulu –hankkeet omilla toimintakausillaan. Asiantuntijaverkostojen avulla Kansa-koulu –hankkeet ovat voineet välittää asiantuntijoille tietoa ajankohtaisista sosiaalihuollon tiedonhallintaan liittyvistä asioista, edistää asiantuntijoiden keskinäistä verkostoitumista sekä vahvistaa asiantuntijoiden osaamista.

Kirjaamisasiantuntijaverkostolle järjestettiin Kansa-koulu III –hankkeen toimintakauden aikana puolivuositaisia tapaamisia hankesuunnitelman mukaisesti. Tapaamiset järjestettiin Teams-kokouksina, joita järjestivät eri päivämäärillä kunkin sosiaalialan osaamiskeskuksen aluekoordinaattorit. Asiantuntijoita suositeltiin osallistumaan oman osaamiskeskuksensa verkostotapaamiseen, mutta tarvittaessa asiantuntijoilla oli mahdollisuus valita omiin aikatauluihinsa parhaiten sopiva tapaaminen osaamiskeskukselta riippumatta.

Noin kahden tunnin kestoiset verkostotapaamiset olivat samansisältöisiä kaikilla alueilla. Sisällöt suunniteltiin yhteistyönä hankeverkoston kesken. Verkostotapaamisissa esitetty video- ja diamateriaali jaettiin tapaamisten jälkeen kirjaamisasiantuntijoiden käyttöön riippumatta siitä, olivatko he osallistuneet verkostotapaamiseen.

Verkostotapaamisissa hyödynnettiin Mentimeter -kyselytyökalua asiantuntijoiden näkemysten ja palautteen keräämiseen. Tapaamisiin osallistui työparina kaksi hankkeen työntekijää, jotka toimivat vetäjän ja fasilitaattorin rooleissa.

Suomenkielisiä verkostotapaamisia järjestettiin 14 kpl syksyllä 2020 ja 10 kpl keväällä 2021. Molempina ajankohtina järjestettiin myös yksi ruotsinkielinen tapaaminen. Verkostotapaamisten lisäksi kirjaamisasiantuntijat olivat hankkeen toimintakauden aikana aktiivisesti yhteydessä omien alueidensa aluekoordinaattoreihin sähköpostitse ja puhelimitse.

Verkostofoorumi

Verkostotapaamisten toteutusta kehitettiin läpi hankkeen toimintakauden. Syksyllä 2021 kaavailut verkostotapaamiset päätettiin järjestää verkkotapahtumana, jonka toteutuksessa hyödynnettiin hankkeen kirjaamisasiantuntijavalmennuksissa käyttämää digitaalista Howspace –alustaa.

Tapahtumaa varten rakennettiin digitaalinen tapahtumaympäristö, johon luotiin kaikille osallistujille yhteisiä valtakunnallisia osioita sekä alueellisesti rajattuja alueita. Ruotsinkielisille ja kaksikielille alueille luotiin myös oma ruotsinkielinen osio.

Hanke tuotti tapahtuman kaikille avoimeen valtakunnalliseen osioon videopuheenvuoroja yhteistyössä sidosryhmiensä kanssa. Puheenvuorot käsittelivät ajankohtaisia tiedonhallinnan aiheita sekä organisaatioiden hyviä käytäntöjä. Puheenvuoroja kuultiin muun muassa THL:n, Kelan Kanta-palvelujen ja Kuntaliiton edustajilta.

Tapahtuman kaikille avoimesta osiosta pääsi lisäksi linkin kautta osallistumaan 3.9.2021 järjestettyyn fasilitointikoulutukseen, jonka toteutti ostopalveluna oppimismuotoilutoimisto Mukamas Learning Design. Hankkeen ostaman koulutuksen avulla haluttiin tarjota kirjaamisasiantuntijoille

uusia työvälineitä ja inspiraatiota omien kirjaamisvalmennusten järjestämiseen asiantuntijoiden omissa työyhteisöissä. Koulutuksen tallenne oli osallistujien katseltavissa koko tapahtuman ajan.

Tapahtuman alueellisesti rajatuista osioista vastasivat hankkeen aluekoordinaattorit. Aluekoordinaattorit tuottivat osioiden sisällöt yhteistyössä kunkin alueen sosiaalihuollon kirjaamisen ja tiedonhallinnan kehittäjien kanssa. Alueellisissa osioissa käsitellyt ja keskustellut teemat vaihtelivat kirjaamisvalmennusten toteutuksesta verkostotapaamisten suunnitteluun ja hyvien käytäntöjen jakamiseen.

Alueellisten osioiden vertailu toi esille alueiden erilaisuuden ja kehittämistyön eriaikaisuuden. Joillakin alueilla keskustelu oli aktiivista ja osallistujien kesken syntyi hyvää verkostoitumista. Kirjaamisasiantuntijat tunnistivat yhteistyön mahdollisuuksia ja olivat jo aktiivisesti mukana alueellisissa hankkeissa ja kehittämistoimenpiteissä.

Toisaalta joillakin alueilla yhteistyötä todettiin olevan Kansa-koulu III-hankkeen ja valmistuneiden kirjaamisasiantuntijoiden kanssa, mutta yhteistyö muiden alueellisten hankkeiden kanssa joko jäi vähäiseksi tai yhteistyön muotoja ja mahdollisuuksia ei vielä tunnistettu tai koettu tärkeiksi. Verkostofoorumista on tehty Innokylän ohjeiden mukainen toimintamallikuvaus (liite 2).

Verkostofoorumin jatkeena hanke järjesti vielä 21 Teams-kokouksina toteutettua keskustelutilaisuutta. Tilaisuuksissa kirjaamisasiantuntijoille tarjottiin mahdollisuus keskustella oman alueensa ajankohtaisista kirjaamiseen liittyvistä asioista sekä jakaa kokemuksia ja hyviä käytäntöjä. Keskustelutilaisuuksilla vastattiin verkostotapaamisista kerättyihin palautteisiin, joissa toivottiin lisää tilaisuuksia kirjaamisasiantuntijoiden keskinäiselle live-keskustelulle.

Tilaisuuksien tavoitteena oli myös tutustuttaa samoilla hyvinvointialueilla tulevaisuudessa toimivia kirjaamisasiantuntijoita toisiinsa ja tukea asiantuntijoiden keskinäistä verkostoitumista. Ruotsinkielisessä tilaisuudessa keskustelua viritti vieraileva luennoitsija, sosiaalityön professori Mona Livholts Helsingin yliopistolta. Professori Livholts piti tapaamisen alussa luennon otsikolla Dokumentation och skrivande som kreativ och reflexiv kunskapsbaserad praktik i socialt arbete.

Avoin materiaalipankki ja Kirjaamisasiantuntijan käsikirja

Hankkeen verkkosivuille avattiin vuoden 2021 keväällä avoin materiaalipankki, jonka sisältöä kehitettiin koko loppuvuoden ajan. Materiaalipankista löytyi heti sen auetessa Kansa-koulu III-hankkeen

Keväällä 2021 avoimeen materiaalipankkiin lisättiin myös hankkeen tuottama Kirjaamisasiantuntijan käsikirja, joka sisältää neuvoja ja vinkkejä kirjaamisvalmennusten järjestämiseen omassa työyhteisössä. Käsikirja on nimensä mukaisesti suunnattu ensisijaisesti valmennetuille kirjaamisasiantuntijoille.

Käsikirja on jaettu kolmeen pääluokkaan, jotka käsittelevät valmennuksen järjestämiseen liittyviä ennakkovalmisteluja, itse valmentamista sekä oman asiantuntijuuden vahvistamista. Käsikirja toteutettiin verkkoselaimessa luettavana verkko-oppaana. Käsikirjan julkaisun yhteydessä avoimen materiaalipankin diasarjoihin lisättiin myös teemakohtaisia harjoitustehtäviä, joita kirjaamisasiantuntijat voivat hyödyntää järjestäessään kirjaamisvalmennuksia omissa työyhteisöissään.

Syksyllä 2021 avattiin ruotsinkielinen materiaalipankki, johon lisättiin alkusyksyn mittaan ruotsinkieliset käännökset kaikista valmennuksen 17 diasarjasta sekä Kirjaamisasiantuntijan käsikirjasta. Diasarjoilla mainituista lisälukemistoista ja lähteistä tarjottiin ruotsinkielinen versio aina kun sellainen oli saatavilla.

Syksyllä 2021 sekä suomen- että ruotsinkielisen materiaalipankin diasarjat myös päivitettiin siten, että niissä huomioitiin 1.11.2021 voimaan astuneen uuden asiakastietolain mukanaan tuomia muutoksia. Tämän laajamittaisen oppimateriaalin läpikäynnin jälkeen avoimen materiaalipankin diasarjoja ei enää päivitetty Kansa-koulu III –hankkeen toimesta.

Materiaalipankkiin lisättiin keväällä 2022 vielä hankkeen aikana tuotettu opastusvideo, jossa ohjeistetaan avoimen materiaalipankin käyttöä. Video on puhuttu ja tekstitetty vain suomeksi.

Hankkeen toimintakauden aikana materiaalipankin diasarjoja avattiin yhteensä 55 000 kertaa. Materiaalipankissa vieraili samana aikana yli 12 000 yksilöityä kävijää. Kirjaamisasiantuntijan käsikirjaan tutustui hankekauden aikana yli 6 600 vierailijaa.

Vastauspankki

Hankkeen järjestämissä kirjaamisasiantuntijavalmennuksissa ja tapahtumissa oli tapana, että osallistujilla on mahdollisuus esittää heitä askarruttavia kirjaamiseen liittyviä kysymyksiä hankkeen työntekijöille. Hanketyöntekijät pyrkivät vastaamaan kaikkiin esitettyihin kysymyksiin, mutta osa kysymyksistä toimitettiin eteenpäin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntijoille.

Syksyllä 2021 hankkeen verkkosivuilla julkaistiin vastauspankki, johon koottiin 85 hankkeen työntekijöille esitettyä kysymystä vastauksineen. Vastauspankin käytön helpottamiseksi sisältö jaettiin eri teemoja koskeviin osioihin ja sivulle luotiin hakutoiminto. Vastauspankin laajuuden vuoksi käännöstyötä ruotsiksi ei enää ehditty hankkeen toimintakauden aikana tekemään. Hankkeen loppuvaiheella myös ulkoisten käännöstoimistojen palveluihin varattu budjetti oli jo käytetty. Hankkeen ruotsinkieliseltä verkkosivulta linkitetään tästä syystä suomenkieliseen vastauspankkiin.

Kirjaamiskertomuksia -blogi

Hankkeen verkkosivuille luotuun blogiin avattiin kirjoittajakutsu syksyllä 2020. Kutsu lähetettiin koko olemassa olevalle kirjaamisasiantuntijaverkostolle. Lisäksi kirjoittajakutsua jaettiin hankkeen toimintakauden aikana valmistuneille kirjaamisasiantuntijoille uutiskirjeen ja kirjaamisasiantuntijavalmennukseen liittyvän viestinnän mukana.

Kirjoittajilta toivottiin tekstejä kirjaamisesta ja kirjaamisasiantuntijana toimimisesta heidän oman työyhteisönsä arjessa. Ajatuksena oli tarjota innostavaa ja samaistuttavaa luettavaa kirjaamisasiantuntijoille, mutta samalla tuoda käsiteltäviä teemoja tutuksi myös muille sosiaalihuollon kirjaamisesta kiinnostuneille. Kirjoittajille luvattiin apua tekstin ideointiin, oikolukuun ja viimeistelyyn. Blogikirjoittajia tuki tekstien tuottamisessa hankesihteeri.

Ensimmäinen blogikirjoitus julkaistiin pian kirjoitushaun auettua syksyllä 2020. Blogissa julkaistiin hankekauden aikana kaiken kaikkiaan kymmenen kirjoitusta, joista yksi toteutettiin videoblogin muodossa. Blogikirjoituksia luettiin ja katseltiin hankekauden aikana yhteensä yli 2 300 kertaa. Blogi toteutettiin suomeksi, mutta alkuvuonna 2022 julkaistiin hankkeen toimintakauden päätyttyä vielä yksi ruotsinkielinen blogikirjoitus. Näin blogitekstien kokonaismäärä nousi lopulta yhteentoista.

Blogikirjoitukset käsittelevät monipuolisesti erilaisia kirjaamiseen liittyviä teemoja. Luetuimmat kirjoitukset käsittelevät osallistavaa kirjaamista lastensuojelun kontekstissa, kirjaamiseen tutustumista sosiaalialan opinnoissa ja työelämässä sekä kirjaamisasiantuntijoiden roolia organisaation siirtyessä Kanta-palvelujen piiriin.

Esihenkilöiden tietopaketti

Syksyn 2021 aikana hanke tuotti kuudesta videosta ja kahdesta blogikirjoituksesta koostuvan tietopaketin kirjaamisasiantuntijoiden esihenkilöille. Videoilla kuullaan Kansa-koulu III -hankkeen hanketyöntekijöiden lisäksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Turun kaupungin, Profiam Sosiaalipalvelujen, Päijät-Soten ja Lohjan sosiaalihuollon työntekijöitä.

Tietopaketin tarkoituksena on yhtäältä kannustaa kirjaamisasiantuntijoiden esihenkilöitä panostamaan työyhteisönsä kirjaamisosaamisen kehittämiseen ja toisaalta tarjota inspiroivia esimerkkejä muissa organisaatioissa hyväksi todetuista toimintamalleista. Tarve viestiä esihenkilöille näistä aiheista oli tunnistettu jo hankkeen alkuvaiheessa.

Tietopaketin sisältö koottiin verkkosivuksi, jonka linkki toimitettiin joulukuussa 2021 lähetetyn kirjaamisasiantuntijoiden uutiskirjeen mukana kaikille valmennetuille kirjaamisasiantuntijoille. Tietopakettiin kuuluvia videoita julkaistiin myös hankkeen verkkosivuilla kevään 2022 aikana.

Yhteistyö kirjaamista kehittävien toimijoiden kanssa

Hanke teki yhteistyötä oppilaitosten kanssa, vaikka oppilaitokset eivät varsinaisesti olleet hankkeen kohderyhmää. Sosiaalialan osaamiskeskusten kautta hankkeen toimintaan osallistui useita harjoittelijoita hankkeen toimintakauden aikana.

Niina Nättiaho suoritti Itä-Suomen yliopiston sosiaalityön opintoihin kuuluvan harjoittelunsa Sosiaalialan osaamiskeskus Pikassoksessa ja osallistui harjoittelunsa aikana erityisesti Kansa-koulu III-hankkeen toimintaan. Siiri Timonen suoritti Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntapolitiikan opintoihin kuuluvan harjoittelun Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ISOssa ja osallistui niin ikään hanketyöhön sekä kirjaamisasiantuntijavalmennukseen. Sari Lampinen ja Jenna Paasivuori osallistuivat hanketyöhön suorittaessaan Jyväskylän yliopiston sosiaalityön opintoihin liittyvää harjoittelua Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koskessa.

Hankkeessa tehtiin myös opinnäyteyhteistyötä eri sosiaalialan oppilaitosten kanssa. Hankkeen toiminta-aikana julkaistiin seuraavat hankkeen kanssa yhteistyössä tehdyt opinnäytteet:

1. [Hanska, Elina \(2021\) Sosiaalialan kirjaaminen ja sen kehittäminen Lomakoti Ilonpisarassa.](#) Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö, sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen, Hämeen ammattikorkeakoulu.
2. [Lahdenperä, Linda; Lehtikankare, Maiju \(2021\) ”Haluan, että minusta kirjataan hyviä asioita”: lapsen osallisuuden lisääminen Turun kaupungin lastenkotien päivittäiskirjaamisessa.](#) Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö, Sosionomi (YAMK), Turun ammattikorkeakoulu.
3. [Toivonen, Emmi; Utoslahti, Riikka \(2021\) Sosiaalihuollon esimiesten näkemyksiä työnteekijöiden kirjaamisvalmiuksista.](#) Opinnäytetyö, sosionomikoulutus, Turun ammattikorkeakoulu.

Yhteistyötä tehtiin myös sote-uudistuksen alueellisten hankkeiden kanssa. Yhteistyön sisältö vaihteli alueittain työryhmien perustamisesta yhteisten tilaisuuksien järjestämiseen. Kansa-koulu III –hanke pyrki tuomaan alueellisen yhteistyön mahdollisuuksia ja hyviä käytäntöjä muun muassa kirjaamis- asiantuntijoiden verkostotapaamisissa. Pääkaupunkiseudulla toimivat aluekoordinaattorit tekivät sote-uudistushankkeiden ulkopuolisen koordinaatiokokeilun suoraan suurien kaupunkien kanssa, mikä osoittautui toimivaksi.

Aluekoordinaattoreiden aluetyöhön kuului lisäksi tapaamisia ja työryhmätyöskentelyä kuntien yhteyshenkilöiden, koordinaatio- ja kehittäjäryhmien, sote-uudistuksen hankkeiden, Kanta-hankkeiden, tietojärjestelmien pääkäyttäjien sekä tietojärjestelmätoimittajien kanssa. Hankkeen edistymisestä välitettiin tietoa sosiaalialan osaamiskeskuksiin ja osaamiskeskusten neuvottelukunnille, hallituksille ja ohjausryhmille.

Aluekoordinaattorit pitivät myös yhteyttä erinäisiin alueellisiin toimijoihin sähköpostitse ja puhelimitse, ja jakoivat tietoa erityisesti valmennuspaikoista sekä asiantuntijamääristä. Hanke-esittelyjä pidettiin niin kansallisissa tapaamisissa kuin alueellisissa substanssiverkostoissa, kehittäjätyöryhmissä, sote-johtajien tapaamisissa ja sote-uudistushankkeiden johtoryhmissä.

Ruotsinkielinen yhteistyö

Ruotsinkielinen kehittämistä tehtiin yhteistyössä muun muassa Matilda Wrede-instituutin, Helsingin yliopiston ruotsinkielisen sosiaalityön koulutuksen ja Helsingin kaupungin ruotsinkielisten palvelujen kehittäjäsuunnittelijan kanssa. Yhteistyötä tehtiin erityisesti ruotsinkieliseen kirjaamisasiantuntijavalmennukseen, alueellisiin verkostotapaamisiin ja Verkostofoorumin ruotsinkieliseen toteutukseen liittyen. Yhteistyötahojen kanssa on lisäksi työstetty muun muassa käytäntötutkimustoimeksiantoja ja tarkasteltu kirjaamisohjeistuksia.

Kehittämistarpeita ja yhteistyötoivomuksia kerättiin talteen, jotta kirjaamisrakenteiden alueellinen kehittäminen jatkuisi myös vastaisuudessa. Kaikki nykyiset yhteistyötahot ovat suhtautuneet myönteisesti kehittämis-yhteistyön jatkamiseen. Pohjanmaan verkoston sekä tulevan Pohjanmaan hyvinvointialueen edustajien kanssa käytiin keskusteluja yhteistyön kehittämisestä esimerkiksi rakenteisen kirjaamisen koulutukseen ja koulutuksen koordinointiin liittyvästä toiminnasta.

Mahdolliseksi kehityskohteeksi tunnistettiin myös tukirakenteiden luominen jo olemassa oleville kirjaamisasiantuntijoille esimerkiksi alueellisten vertaistukitapaamisten muodossa. Ruotsinkielinen osaamiskeskus on tehnyt muiden osaamiskeskusten kanssa yhteistyössä aloitteen yhteistyötapaamisista yhteistoiminta-alueilla sekä Pohjanmaan, Läntisen Uudenmaan ja Itäisen Uudenmaan yhteistyön kehittämiseksi ja sosiaalihuollon palvelujen ruotsinkielisen toteutuksen varmistamiseksi myös jatkossa.

Käytäntötutkimus ruotsinkielisten kirjaamisasiantuntijavalmennusten toteutuksesta ja valmennuksissa tuotetun materiaalin analyysistä tehtiin opiskelijayhteistyönä (liite 5). Tavoitteena oli kehittää ja tuottaa entistä parempaa valmennusta ruotsinkielisille sosiaalihuollon ammattilaisille valtakunnallisesti.

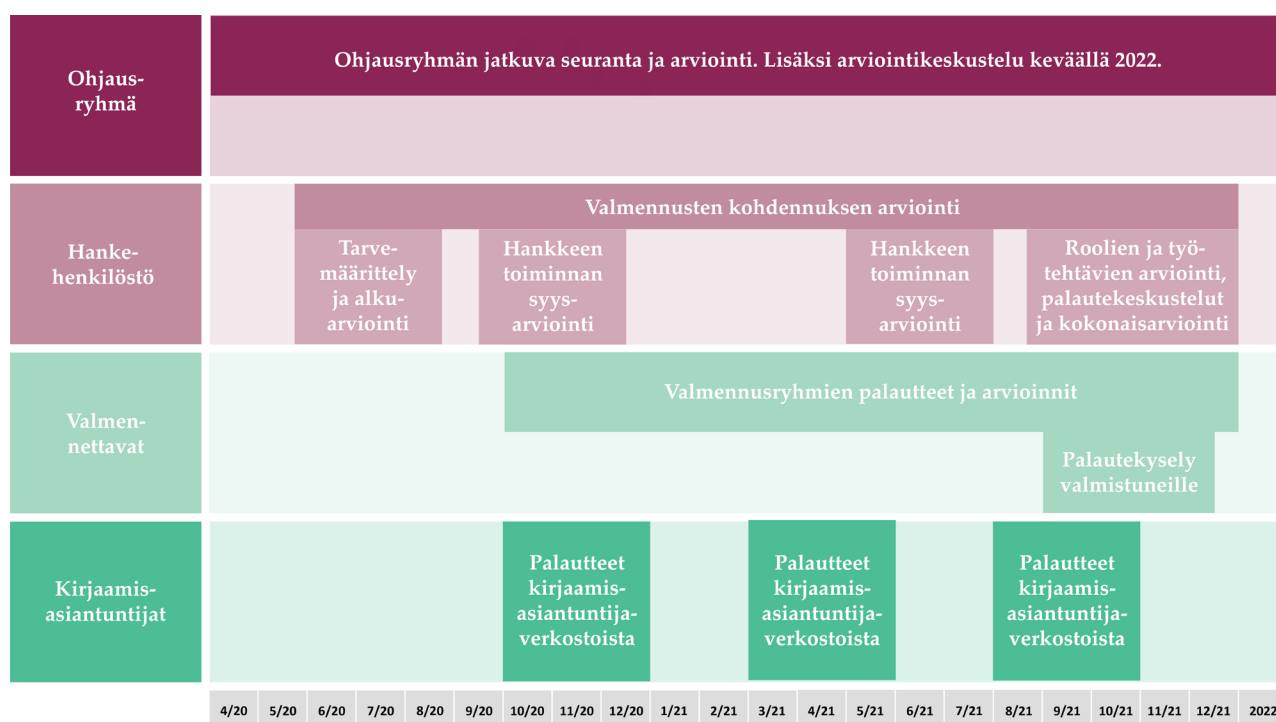
Hankkeen toimintakauden aikana huomattiin useita puutteita THL:n ja Kelan ruotsinkielisissä materiaaleissa. Puutteista on viestitty materiaaleista vastuussa oleville toimijoille. Kentältä on myös noussut esille tarve kansallisten toimijoiden tuottamalle ruotsinkieliselle sosiaalihuollon täydennyskoulutukselle tiedonhallinnan eri osa-alueista.

Hankkeen ruotsinkielinen aluekoordinaattori on ollut hankkeen toimintakauden aikana mukana ruotsinkielisessä työryhmässä, jossa on pohdittu tulevaa tutkimustoimintaa varten erilaisia ajankohtaisia aiheita, kuten kirjaamista monialaisessa yhteistyössä. Yhteistyö Tulevaisuuden lastensuojelu-hankkeen ja Tuki oikeasta paikasta (TOP)-hankkeen ruotsinkielisen hanketyöntekijän kanssa on ollut tiivistä ja antoisaa. Yhteistyö on tuonut esille useita hankkeiden välisiä yhtymäpintoja sekä yhteisiä kehittämistarpeita esimerkiksi ruotsinkielisten fasilitointi- ja arviointimenetelmien osalta. Tämä yhteistyö poiki myös yhteisen podcast-sarjan, joka valmistuu kevään 2022 aikana.

Arviointi

Arvioinnin toteutus

Kuva 3. Aikajana hankkeessa toteutetuista arvioinneista ja kerätyistä palautteista.

Hankkeessa tehtyä työtä arvioitiin ja kehitettiin läpi hankkeen toimintakauden. Arvioinnissa hyödynnettiin kirjaamisasiantuntijavalmennusten ja kirjaamisasiantuntijaverkostojen tapaamisten yhteydessä systemaattisesti kerättyä osallistujapalautetta. Hankkeen ohjausryhmä seurasi hanketyön edistymistä kolmen kuukauden välein järjestetyissä ohjausryhmän kokouksissa, minkä lisäksi hankkeen työntekijät kokoontuivat itsearviomaan hankkeen etenemistä noin puolen vuoden välein.

Syksyllä 2021 kaikille kirjaamisasiantuntijaverkostoon kuuluville kirjaamisasiantuntijoille lähetettiin palautekysely, johon saatiin vastaus 369 asiantuntijalta eli 13 prosentilta kaikista asiantuntijoista. Kyselyn tuloksista laadittiin erillinen raportti (liite 4).

Hankkeen päätyttyä ohjausryhmä ja hankkeen työntekijät kokoontuivat yhteiseen arviointikeskusteluun arvioimaan hankkeen toteutusta. Keskusteluun osallistui 19 henkeä: kymmenen hankkeen työntekijää, kuuden sosiaalialan osaamiskeskuksen johtajat sekä THL:n, Kelan ja oppilaitosten edustajat. Hankkeen työntekijöistä koostuva ryhmä arvioi hanketta riskien toteutumisen näkökulmasta.

Tuotokset ja tulokset

Kirjaamisasiantuntijoiden määrän kasvattaminen

Hankkeen ensimmäinen päätavoite oli lisätä kirjaamisasiantuntijoiden määrää valtakunnallisesti. Uusi, verkossa tapahtuvaan itseopiskeluun perustuva valmennusmuoto mahdollisti aiempia Kansa-koulu-hankkeita suuremmat osallistujamäärät. Uusia kirjaamisasiantuntijoita valmennettiin 1 545 kpl, mitä voidaan pitää hyvänä saavutuksena, etenkin kun huomioidaan hankkeen lyhyt toimintakausi ja koronapandemiasta johtuva yhteiskunnallinen tilanne.

Hanke järjesti julkisen sosiaalihuollon organisaatioille yhteensä 28 valmennusryhmää, joista yksi oli pilottiryhmä. Julkisten organisaatioiden valmennuksiin ilmoittautui 964 osallistujaa, joista 835 suoritti valmennuksen hyväksytysti. Yksityisille organisaatioille järjestettiin yhteensä 25 ryhmää, joista yksi oli pilottiryhmä. Yksityisten organisaatioiden valmennuksiin ilmoittautui 841 henkilöä, joista 682 suoritti valmennuksen hyväksytysti.

Ruotsinkielisiä valmennusryhmiä järjestettiin kolme. Ryhmät olivat sekaryhmiä, joihin ilmoittautui 66 henkilöä julkisista ja yksityisistä organisaatioista. Osa oli ensikertalaisia ja osa kertaamaan tulleita kirjaamisasiantuntijoita. Ruotsinkielisen valmennuksen suoritti hyväksytysti yhteensä 40 henkilöä.

Kohderyhmä	Ryhmiä (kpl)	Ilmoittautuneita (kpl)	Valmistuneita (kpl)	Valmistumisprosentti
Julkinen sektori	28	964	835	87 %
Yksityinen sektori	25	841	682	81 %
Kertaavat asiantuntijat	15	433	348	80 %
Ruotsinkieliset	3	66	40	61 %
Yhteensä	71	2304	1905	83 %

Taulukko 4. Valmennuksiin ilmoittautuneiden ja valmistuneiden määrät.

Ilmoittautuminen kirjaamisasiantuntijavalmennuksiin käynnistettiin vaiheittain. Ilmoittautumiset valmennusryhmiin avattiin pääosin useita viikkoja tai kuukausia ennen valmennusten alkamista. Ennalta arvioitua suurempi määrä ilmoittautuneista jätti osallistumatta valmennukseen tai ei saanut valmennusta suoritettua hyväksytysti.

Osa osallistujista peruutti osallistumisensa juuri ennen valmennuksen alkamista tai heti valmennuksen alettua. Osa osallistujista keskeytti valmennuksen, koska ei ehtinyt tai muusta syystä kyennyt suorittamaan vaadittuja tehtäviä ajallaan.

Keskeyttämisen syitä ei kerätty systemaattisesti, mutta tiedossa olevia keskeytyksen syitä olivat ainakin työpaineet, ajanpuute ja sairastumiset. Sosiaalihuollon ajoittain hyvinkin kuormittava arki on epäilemättä luonut tilanteita, joissa omaa ajankäyttöä ja tehtävän työn määrää voi olla vaikea sovittaa yhteen. Osallistujissa oli myös niitä, jotka eivät olleet tietoisia valmennuksen laajuudesta ja suorittamiseen vaaditusta ajasta.

Osallistujat kuvasivat keskeyttämisen syitä muun muassa seuraavasti:

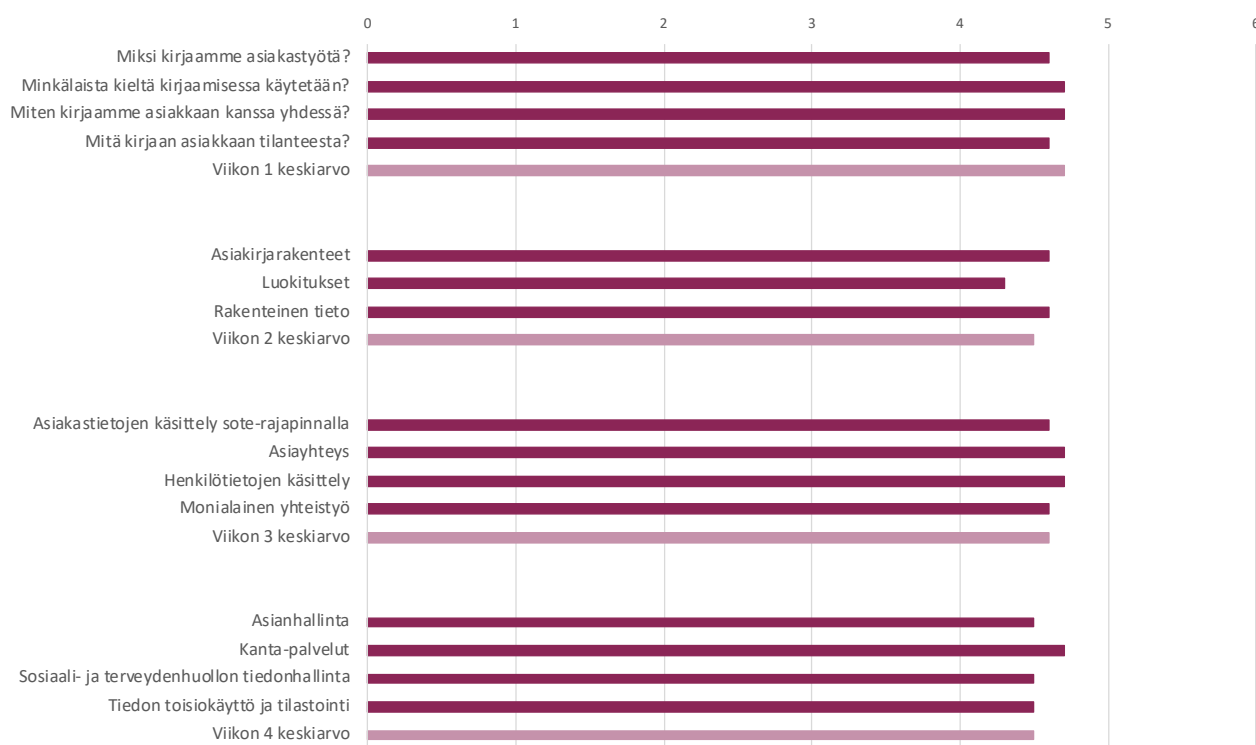
"Valitettavasti työpaikallamme ei ole kunnollista tilaa jossa näitä koulutuksia voisi tehdä niin välillä oli suuria vaikeuksia keskittyä kun työkaverit jutteli taustalla."

"Itselle oli todella haasteellista löytää koulutukseen kiireetöntä aikaa, oma työni on kiireistä ja aikataulut painaa päälle, osin olen tehnyt tehtäviä omalla ajalla."

Valmennuksen peruuttaminen tai sen keskeyttäminen oli helppoa, koska valmennuksesta ei kertynyt osallistujille tai heidän organisaatioilleen muita kustannuksia kuin valmennukseen käytetty työaika. Hankehallinto antoi joillekin keskeyttäjille mahdollisuuden täydentää suoritustaan myöhemmässä valmennusryhmässä. Täydennysoikeus myönnettiin tapauskohtaisella harkinnalla, jos osallistuja oli joutunut keskeyttämään valmennukseen osallistumisen esimerkiksi sairastumisen takia.

Osallistujien antama palaute

Valmennusten osallistujia pyydettiin arvioimaan kunkin teemaviikon lopussa, kuinka hyödyllisiksi he kokivat viikon aikana käsitellyt sisällöt. Sisällöistä pyydettiin numeerinen arvosana väliltä 1–6, jossa 1 = “ei yhtään hyödyllinen”, 6 = “otan heti uusia välineitä käyttöön”. Kuvassa 4 on esitetty näiden arvioiden keskiarvot kaikkien valmennusryhmien osalta. Kaikkien sisällöille annettujen arvosanojen ryhmäkohtaiset keskiarvot sijoittuivat välille 4,2–4,8.

Kuva 4. Valmennuksessa käsiteltyjen sisältöjen hyödyllisyys osallistujien näkökulmasta. (1 = ei yhtään hyödyllinen, 6 = otan heti uusia työkaluja käyttöön).

Sisältöjen hyödyllisyys arvioitiin kaikissa valmennusryhmissä hyvin samansuuntaisesti. Kaikki teemaviikot arvioitiin varsin hyödyllisiksi. Ryhmäkohtaiset erot olivat niin pieniä, ettei eroista voi tehdä erityisiä johtopäätöksiä.

Sisältö on saatettu arvioida hyödylliseksi, kun oppimismateriaali joko tukee omaa osaamista tai tuottaa aivan uutta osaamista tai tietoa. Yhtä lailla hyödyllisyys voidaan arvioida alhaiseksi, jos sisältö on vierasta tai sitä ei nähdä omaan työhön liittyvänä.

Osa osallistujista kaipasi enemmän konkreettisia kirjaamisohjeita nimenomaan omaan palvelutehtäväänsä tai tuottamaansa sosiaalipalveluun liittyen. Seuraavassa sanallista palautetta osallistujilta:

"Erinomainen valmennus kokonaisuudessaan. Kaikki oli selkeästi ajateltua, jäsennettyä ja opetettua. Sisältö oli täyttää asiaa, ei mitään turhaa, ja mielenkiintoisia aiheita, materiaaleja ja linkkejä oli riittämiin. Mitään en jättäisi pois. Puolestani valmennus olisi saanut kestää jopa hieman pidempään, jotta asioiden käsittely ja sitä kautta saatu varmuus olisi vielä syvempää."

"Olisin kaivannut lisää konkreettisia käytännön esimerkkejä ja harjoituksia kirjaamisesta, ihan vaikka esimerkkitekstejä hyvästä kirjaamisesta ja ei-niin-onnistuneesta kirjaamisesta. Olisi tullut esille hyvän kirjaamisen ja kirjaamistapojen esimerkkejä ja sitä kautta olisi saanut oppia niistä. Ja toisaalta olisi tullut esille yleisimmät sudenkuopat, miten ei kannata kirjata."

Valmennuksen lopussa osallistujia pyydettiin myös arvioimaan valmennuksen toteutusta koskevia väittämiä. Kuvassa 5 on esitetty näiden arvosanojen keskiarvot. Annetuissa arvosanoissa ei ollut merkittävää eroa yksityisten, julkisten, kertaavien tai ruotsinkielisten ryhmien välillä.

Kuva 5. Valmennukseen liittyvien väittämien arviointeja (1 = täysin eri mieltä, 6 = täysin samaa mieltä).

Parhaimmat arviot sai valmennusalustan helppokäyttöisyys. Hyvät arviot annettiin myös riittävälle ja monipuoliselle valmennusmateriaalille sekä valmennuksen ohjeistukselle. Suurin osa osallistujista oli myös valmis suosittelemaan valmennusta muille. Huonoimmat arviot annettiin Kahvihuooneen tarpeellisuudesta.

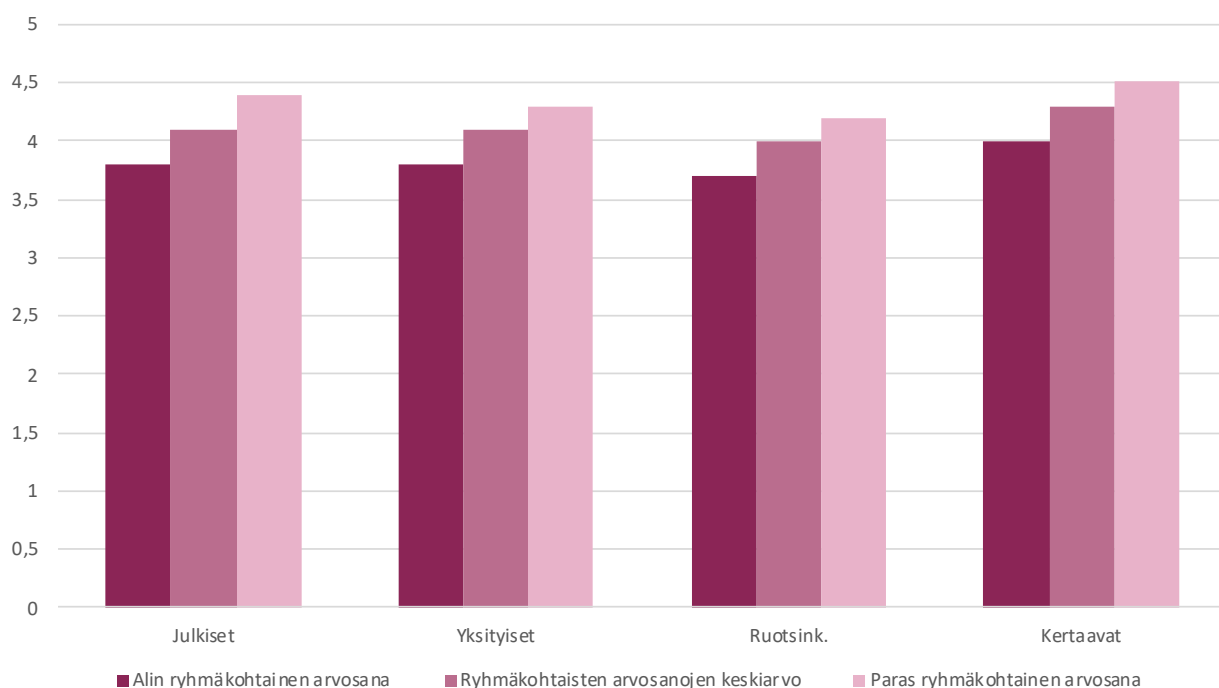
Julkisten ja yksityisten organisaatioiden valmennusryhmiin sekä kertaavaan valmennukseen osallistuneiden arviot olivat samansuuntaisia kaikkien väittämien osalta. Yleisesti ottaen valmennuskokemusta voidaan pitää onnistuneena. Alla poimintoja osallistujien avoimista palautteista:

“Kirjaamisvalmennus oli hienosti ja ammattitaitoisesti koottu kokonaisuus. Videot olivat selkeitä ja hyvän mittaisia. Faktat oli esitetty kattavasti ja selkeästi. Oma kokemus uutena työntekijänä äärimäisen positiivinen. Huomasin myös innostuvani aiheesta, se on pitkälti onnistunut palaute hyvin toteutetusta valmennuksesta. Suuri kiitos.”

“Kokonaisuus oli hyvä. Monipuolinen. En osaa sanoa, mitä muuttaisin. Kokonaisuus oli niin hyvä, että aina kun on ollut mahdollista, olen sitä kehunut työkavereille. Mitä useampi suorittaa tämän kokonaisuuden, sen parempi.”

“Tämä oli eräs toimivimmista verkkokoulutuksista, joihin olen osallistunut. Vaikea keksiä parantamista.”

Valmennuksen lopuksi osallistujia pyydettiin antamaan valmennukselle kokonaisarvosana asteikolla 1–5, jossa 1 = heikko ja 5 = erinomainen. Osallistujien arvosanoista laskettiin valmennusryhmän keskiarvo eli niin sanottu ryhmäkohtainen arvosana. Ryhmäkohtaisten arvosanojen hajontaa ja keskiarvoja on esitelty kuvassa 6.

Kuva 6. Valmennusryhmien valmennukselle antamat kokonaisarvosanat. (1 = heikko, 5 = erinomainen)

Valmennuksen saamat kokonaisarvosanat ovat varsin korkeita. Kaikkien julkisten ja yksityisten organisaatioiden valmennusryhmistä saatujen kokonaisarvosanojen keskiarvo on 4,1. Ruotsinkielisiin seka-ryhmiin osallistui sekä ensikertalaisia että kertaamaan tulleita kirjaamisasiantuntijoita niin julkiselta kuin yksityiseltä sektorilta. Ruotsinkielisten ryhmien valmennuksesta antamien kokonaisarvosanojen keskiarvo oli 4,0. Sekä julkisten että yksityisten organisaatioiden valmennusryhmissä kaikkein heikoin ryhmäkohtainen arvio oli 3,8, mutta suurin osa ryhmäpalautteista saavutti tai ylitti arvosanan 4,0.

Palautteen pohjalta voidaan todeta, että valmennus koettiin pääasiassa erittäin informatiiviseksi ja hyödylliseksi. Videoluentoja ja tehtäviä sisältäneet opetusmenetelmät koettiin sopivan monipuoliseksi ja verkkomuotoinen toteutus pidettiin erinomaisena. Valmennuksen visuaalisuus tuki asioiden ymmärtämistä ja joustavaan itseopiskeluun nojaava toteutus helpotti valmennukseen osallistumista.

Palautteesta nousi esille myös mahdollisia kehittämiskohteita. Valmennukselta toivottiin enemmän konkretiaa, palvelutehtäväkohtaisia ohjeita sekä käytännön ohjeita kirjaamiseen. Joidenkin osallistujien mielestä valmennus oli liian teoreettinen ja vaikea. Osa osallistujista koki, että valmennuksen sisältö ei vastannut heidän ennakko-odotuksiaan.

Jonkin verran toivottiin myös Teams-tapaamisia sekä keskusteluja. Aluekoordinaattoreilta toivottiin enemmän henkilökohtaista palautetta sekä oikeita vastauksia tehtäviin. Osa osallistujista koki, että yksittäiset teemaviikot pitivät sisällään liikaa sisältöä tarjottuun aikaan nähden. Osalle aikataulullisia haasteita aiheutti työn ja valmennuksen yhteensovittaminen.

Pieni joukko osallistujia koki, ettei ollut valmennuksen jälkeen vielä valmis järjestämään valmennuksia omassa työyhteisössään. Näiden osallistujien mielestä valmennuksen sisältöä oli vaikea soveltaa oman työyhteisön toimintaan, koska sisältö oli liian yleistasoista. Palautteissa toivottiin myös neuvoja opettamiseen ja valmentamiseen. Ruotsinkielisten valmennusryhmien palautteissa kiinnitettiin huomiota puutteellisiin tai huonolaatuisiin käännöksiin.

Kirjaamisasiantuntijoiden laaditun loppukyselyn tulokset mukailevat valmennusten aikana kerättyjä palautteita. Sekä uudet että kertaavat kirjaamisasiantuntijat kokivat valmennuksen tarpeellisenä. Kertaavaan valmennukseen osallistuneet kokivat kertauksen tervetulleena, ja osa toivoi lisää kertaavaa koulutusta myös tulevaisuudessa.

Valmennuksen toteutustapaa pidettiin kaiken kaikkiaan toimivana, mutta valmennuksen sisältöjä pidettiin osin liian teoreettisina tai yleisluontoisina. Palautteissa toistuivat toiveet käytännönläheisistä ohjeista sekä omaan työkuvaan räätälöidyistä ohjeistuksista ja esimerkeistä. Osallistujien keskinäistä vuorovaikutusta sekä vuorovaikutusta aluekoordinaattorien kanssa toivottiin myös enemmän.

Kirjaamisasiantuntijoiden tukeminen ja osaamisen vahvistaminen

Hankkeen toisena päätavoitteena oli kirjaamisasiantuntijoiden tukeminen ja asiantuntijoiden osaamisen vahvistaminen. Tämän tavoitteen toteutumiseksi hanke järjesti kertaavia kirjaamisasiantuntija-valmennuksia sekä monipuolista kirjaamisasiantuntijaverkostolle suunnattua toimintaa.

Kertaava asiantuntijavalmennus

Aiemmissa hankkeissa valmennettujen kirjaamisasiantuntijoiden ajantasaista osaamista tuettiin järjestämällä halukkaille asiantuntijoille kertaavaa valmennusta. Kertaavat asiantuntijavalmennukset toteutettiin samansisältöisinä kuin Kansa-koulu III –hankkeen järjestämät uusien kirjaamisasiantuntijoiden valmennukset.

Kertaavia valmennusryhmiä järjestettiin yhteensä 15 kpl. Kaksi näistä ryhmistä oli pilottiryhmiä. Kertaaviin valmennuksiin ilmoittautui julkisista ja yksityisistä organisaatioista kaikkiaan 433 osallistujaa, joista 348 suoritti kertaavan valmennuksen hyväksytysti.

Kertaaviin valmennuksiin osallistuneiden valmennuksesta antamaa palautetta on kuvattu edellisessä luvussa. Kertaavasta valmennuksesta annettu palaute ei merkittävästi eronnut uusien, ensimmäistä kertaa kirjaamisasiantuntijavalmennukseen osallistuneiden antamasta palautteesta.

Yleisesti ottaen kertaajien palautteista voi päätellä, että kertaus tuli osallistujille tarpeeseen, joko omaa osaamista tukien tai sitä uudelleen herätellen. Seuraavassa sanallista palautetta kertaavien valmennusten osallistujilta:

"Mielestäni sain tästä valmennuksesta enemmän irti, kuin vuosia sitten käymästäni valmennuksesta. Tämä oli selkeämpi."

"Yllätyin positiivisesti. tämä oli hyvin rakennettu ja helposti ymmärrettävä. Ensimmäisen valmennuksen jälkeen oli melko epävarma olo. Nyt on hieman selkeämpi käsitys kokonaisuudesta. Kiitos, oli hyvä!"

Kirjaamisasiantuntijaverkostot

Kirjaamisasiantuntijaverkostojen toiminta painottui hankkeen toimintakaudella kirjaamisasiantuntijoiden verkostotapaamisiin, jotka toteutettiin Teams-kokouksina. Tällaisia alueellisia tapaamisia järjestettiin yhteensä 48 kappaletta ja niihin osallistui yhteensä 891 asiantuntijaa (taulukko 5).

Alue	Syksy 2020	Kevät 2021	Syksy 2021
Etelä-Savo, Kainuu, Keski-Suomi, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo	78	38	54
Etelä-Pohjanmaa, Kanta-Häme, Keski-Pohjanmaa, Pirkanmaa, Pohjanmaa, Satakunta ja Varsinais-Suomi	94	49	75
Lappi ja Pohjois-Pohjanmaa	69	61	17
Etelä-Karjala, Kymenlaakso, Itä-Uusimaa ja Päijät-Häme	37	40	51
Ruotsinkielinen verkosto	20	16	16
Yhteensä	374	265	252

Taulukko 5. Teams-kokouksina järjestettyjen verkostotapaamisten osallistujamääriä.

Syksyllä 2021 järjestettiin lisäksi ensimmäistä kertaa kirjaamisverkostoille suunnattu verkkotapahtuma Verkostofoorumi, jonka toteutusta on kuvattu laajemmin tämän raportin otsikon ”Verkostofoorumi” alla sekä Verkostofoorumin toimintamallikuvauksessa (liite 2). Verkostofoorumin digitaalisessa tapahtumaympäristössä vieraili 837 kävijää, jotka kirjautuivat alueelle yhteensä 2 664 kertaa. Tapahtumaympäristön keskustelualueille kirjoitettiin yli 800 kommenttia.

Verkostofoorumin osana järjestetyssä fasilitointikoulutuksessa oli yhteensä 175 osallistujaa. Lisäksi koulutuksen tallennetta katsottiin 286 kertaa, eli katseluja kertyi yhteensä 461 kpl. Verkostofoorumi oli ensimmäinen verkkotapahtumana järjestetty verkostotapaaminen, ja se keräsi yksinään lähes saman määrän osallistujia kuin hankkeen Teams-kokouksina järjestämät verkostotapaamiset yhteensä.

Kirjaamisasiantuntijaverkostoilta kerätty palaute

Asiantuntijaverkostojen tapaamisissa kerättiin palautetta Kansa-koulu III –hankkeen toiminnasta keväällä 2021. Palautteissa toivottiin jatkoa nykymuotoiselle sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämiseksi, eli lisää kirjaamisasiantuntijavalmennusta sekä verkostotapaamisia.

Eryteisesti palautteissa toivottiin kirjaamiseen liittyvää pysyvää kansallista tukea, ajankohtaista tietoa ja materiaalia, kirjaamisvalmennusten kohdentamista johdolle ja esihenkilöille, sekä vastauksia ja toimintaohjeita kirjaamiseen liittyviin kysymyksiin. Kirjaamisasiantuntijaverkoston tapaamisia pidettiin hyvinä, informatiivisina ja mielenkiintoisina.

Syksyllä 2021 järjestetyn Verkostofoorumin osallistujilta kerättiin palautetta sekä Verkostofoorumin kokonaistoteutuksesta että tapahtuman eri osioista.

Väittämiä Verkostofoorumin kokonaistoteutuksesta	Arvosana (1–5)
Verkostofoorumin toteutustapa Howspace-alustalla oli toimiva	4.3
Verkostofoorumi oli auki riittävän pitkän ajanjakson	3.9
Verkostofoorumin sisältö vastasi odotuksiani	4.3

Taulukko 6. Verkostofoorumin kokonaistoteutukselle annettujen arvosanojen keskiarvoja.

Verkostofoorumin arvioitava tapahtumaosio	Arvosana (1–5)
Uutta tiedonhallinnan kentältä	4.0
Rakenteet kirjaamisasiantuntijoiden tukena	3.9
Miten toimin kirjaamisasiantuntijana	3.8
Valmentava ote -koulutus 3.9.2021	4.0

Taulukko 7. Verkostofoorumin tapahtumaosioille annettujen arvosanojen keskiarvoja.

Verkostofoorumin osallistujat antoivat myös avointa palautetta. Palautteessa Verkostofoorumiä kuvattiin toteutukseltaan onnistuneeksi ja toimivaksi sekä sisällöllisesti laadukkaaksi, antoisaksi ja hyödylliseksi. Hankkeen toiminnan jatkumisesta kannettiin huolta:

"Toivottavasti kirjaamisasiantuntijoiden työn tuki ja alueelliset verkostomaiset Teamsit säilyisivät eikä suurella vaivalla tehty työ ja osaamisen kehittäminen valu hukkaan!"

"Toivon todellakin jatkoa säännöllisesti."

Riskien toteutuminen

Osana hankesuunnitelmaa laadittiin hankkeen riskienhallintasuunnitelma. Riskienhallintasuunnitelmassa arvioitiin hankkeeseen kohdistuvien riskien todennäköisyyttä ja vaikutuksia asteikoilla 0–5. Näiden kahden muuttujan avulla laskettiin riskipotentiaali.

Hankehenkilöstöstä koottu arviointitiimi kävi arviointikeskustelun riskien toteutumisen näkökulmasta päätyttyä. Hanketyöhön ja hankkeen toteuttamiseen liittyvät riskit, niiden todennäköisyys ja vaikutukset oli pääsääntöisesti osattu ennakoida ja arvioida oikein.

Suurimmat riskipotentiaalit liittyivät hankehenkilöstön vaihtuvuuteen tai sairastumiseen, hankeajan riittävyyteen, toiminta-alueen laajuuteen sekä toimintaympäristön muutoksiin. Hankkeen toteutus ja sisällöt onnistuttiin suunnittelemaan ja viemään läpi niin, että nämä riskit eivät realisoituneet.

Ainoa merkittävä toteutunut riski oli koronapandemiasta aiheutunut toimintaympäristön muutos, johon ei osattu varautua, ja joka vaikutti hankkeen kohderyhmän arjen työhön radikaalisti. Hankesuunnitelmassa määritellyt toimenpiteet pystyttiin kuitenkin toteuttamaan pandemian vaikutuksista huolimatta suunnittelulla tavalla.

Riskienhallintaa ja riskien toteutumista on kuvattu yksityiskohtaisemmin liitessä 3.

Vaikutukset ja vaikuttavuus

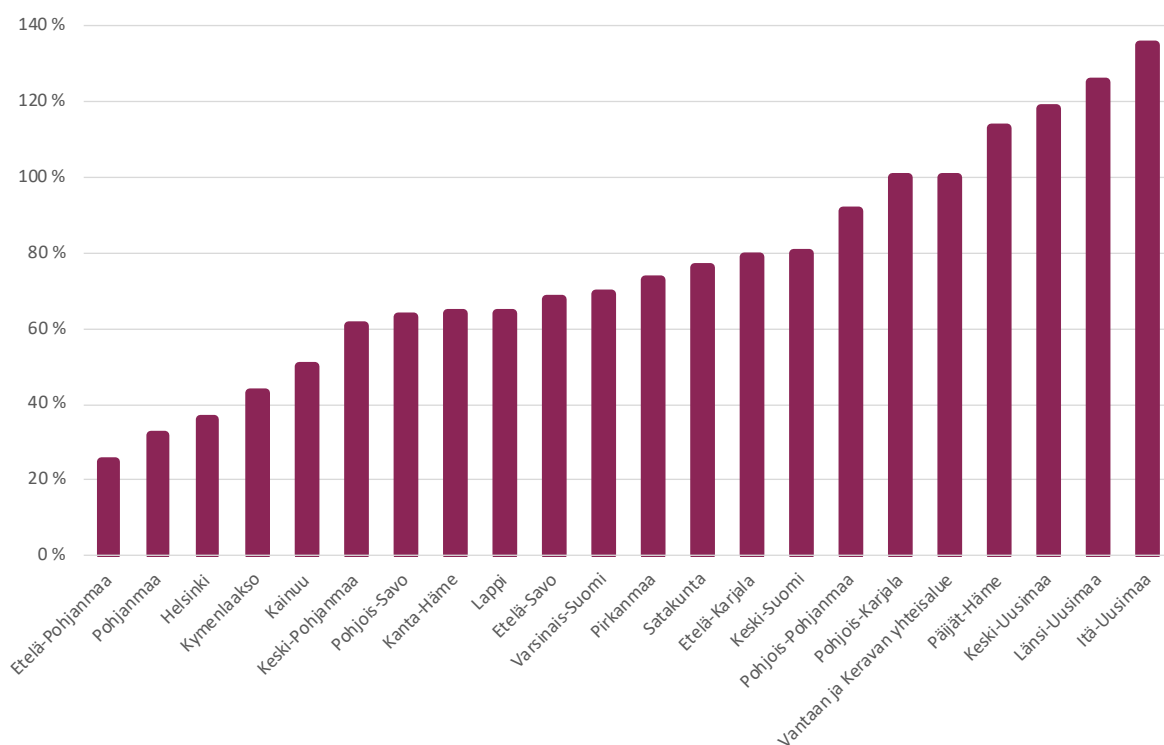
Hankkeen päätavoitteina oli vaikuttaa kirjaamisasiantuntijoiden määrään, kirjaamisasiantuntijoiden osaamiseen ja välillisesti myös laajemmin sosiaalialan ammattilaisten kirjaamisosaamisen tasoon. Vaikutuksia seurattiin kartoittamalla kirjaamisasiantuntijoiden alueellista sijoittumista sekä keräämällä kirjaamisasiantuntijavalmennusten osallistujilta heidän omaa osaamistaan koskevia itsearviointeja. Vaikuttavuustietoa kerättiin valmennuksista saadun tiedon lisäksi kirjaamisasiantuntijoille osoitetun kyselytutkimuksen ja laajan tilastoinnin avulla.

Kirjaamisosaamisen katvealueet pienenivät

Kansa-koulu III –hankkeessa pyrittiin valmentamaan uusia kirjaamisasiantuntijoita myös sellaisiin organisaatioihin, joita ei tavoitettu aiempien Kansa-koulu-hankkeiden aikana. Hankkeessa toteutettu tarvekartoitus kuitenkin osoitti, että käytännössä yhdestäkään julkisesta organisaatiosta ei löytynyt riittävästi kirjaamisasiantuntijoita. Pienet organisaatiot, joilla ei ennestäänkään ollut montaa kirjaamisasiantuntijaa, kärsivät suhteellisesti eniten sosiaalialan työpaikkojen korkea vaihtuvuudesta, kun kirjaamisasiantuntijat siirtyivät muihin tehtäviin. Suuremmissa organisaatioissa taas tarvittiin useita asiantuntijoita jokaiseen palvelutehtävään.

Julkisen sektorin organisaatioille otettiin käyttöön alueen asukasmäärään ja tarvekartoituksessa ilmoitettuun tarpeeseen perustuvat ilmoittautumiskiintiöt, jotta valmennuspaikat voitaisiin jakaa mahdollisimman reilulla tavalla niille organisaatioille, joissa tarve oli kaikkein suurin. Kesäkuussa 2020 Suomessa oli 24 julkisen sosiaalipalvelun järjestäjäorganisaatiota, joista ei löytynyt yhtäkään kirjaamisasiantuntijaa. Näistä kolme oli yli 10 000 asukkaan kuntia. Yhteensä 19 palvelunjärjestäjällä oli tuolloin käytössään vain yksi asiantuntija.

Kansa-koulu III -hankkeen päättyessä koko maassa on enää vain 10 julkista palvelunjärjestäjää, joiden palveluksessa ei työskentele kirjaamisasiantuntijaa. Kaikki mainitut palvelunjärjestäjät ovat alle 4000 asukkaan kuntia. Samaan aikaan koko maasta löytyy 17 palvelunjärjestäjää, joilla on palveluksessaan vain yksi asiantuntija. Kirjaamisasiantuntijoiden määrä on hankkeen aikana lisääntynyt jokaisella hyvinvointialueella (kuva 7).

Kuva 7. Julkisella sektorilla työskentelevien kirjaamisasiantuntijoiden määrän prosentuaalinen kasvu alueittain Kansa-koulu III-hankkeen toimintakauden aikana.

Aiemmissa Kansa-koulu –hankkeissa valmennettiin kirjaamisasiantuntijoita noin 160 yksityisen palveluntuottajan palvelukseen. Kansa-koulu III –hankkeen toimintakaudella tuo luku kaksinkertaistui. Nyt asiantuntijoita löytyy 370 yksityisen palveluntuottajan palveluksesta. Hieman alle joka kymmenenneltä (9 %) yksityiseltä sosiaalihuollon palveluntuottajalta löytyy siis palveluksesta vähintään yksi valmennettu kirjaamisasiantuntija. Julkisella sektorilla työskentelevien asiantuntijoiden määrään verrattessa on selvää, että kirjaamisasiantuntijoista on edelleen puutetta yksityisellä sektorilla.

Hankkeen alkaessa yksityisissä organisaatioissa työskenteleviä oli koko maassa yhteensä 463. Kansa-koulu III-hankkeen toimintakaudella yksityiselle sektorille valmennettiin 682 uutta asiantuntijaa. Yksityisten organisaatioiden kirjaamisasiantuntijoiden määrä kasvoi siis hankkeen toimintakaudella 68 prosenttia.

Huomionarvoista on, että hankkeen päättyessä kirjaamisasiantuntijaverkostossa oli kuitenkin vain 1009 yksityisellä sektorilla työskentelevää asiantuntijaa, eli verkostosta on poistunut 136 aiempien tai viimeisimmän Kansa-koulu hankkeen yksityiselle sektorille valmentamaa asiantuntijaa. Verkoston pitovoima ei ole riittävä sosiaalialalla, jossa vaihtuvuus on suurta. Työpaikan vaihtuessa asiantuntijat eivät välttämättä myöskään muista päivittää yhteystietojaan, jolloin he jäävät verkostotyön tavoittamattomiin.

Kirjaamisosaamisen alueellisia tai palvelutehtäväkohtaisia katvealueita oli haastavaa arvioida yksityisen sektorin osalta. Monet yksityisten palveluntuottajien lukuun työskentelevät kirjaamisasiatuntijat työskentelevät usean palvelutehtävän parissa. Erilaisia palvelutehtävistä koostuvia työnkuvan variaatioita oli tunnistettavissa jopa 43 kpl. Yksityisen sektorin organisaatioiden toiminta-alueita ei myöskään voi yksiselitteisesti rajata yksittäisen hyvinvointi- tai osaamiskeskusalueen sisälle, sillä organisaatioiden toiminta perustuu kilpailutuksiin, joissa toiminta-alueet eivät ole rajattuja.

Kirjaamisasiantuntijoiden osaaminen on ajan tasalla

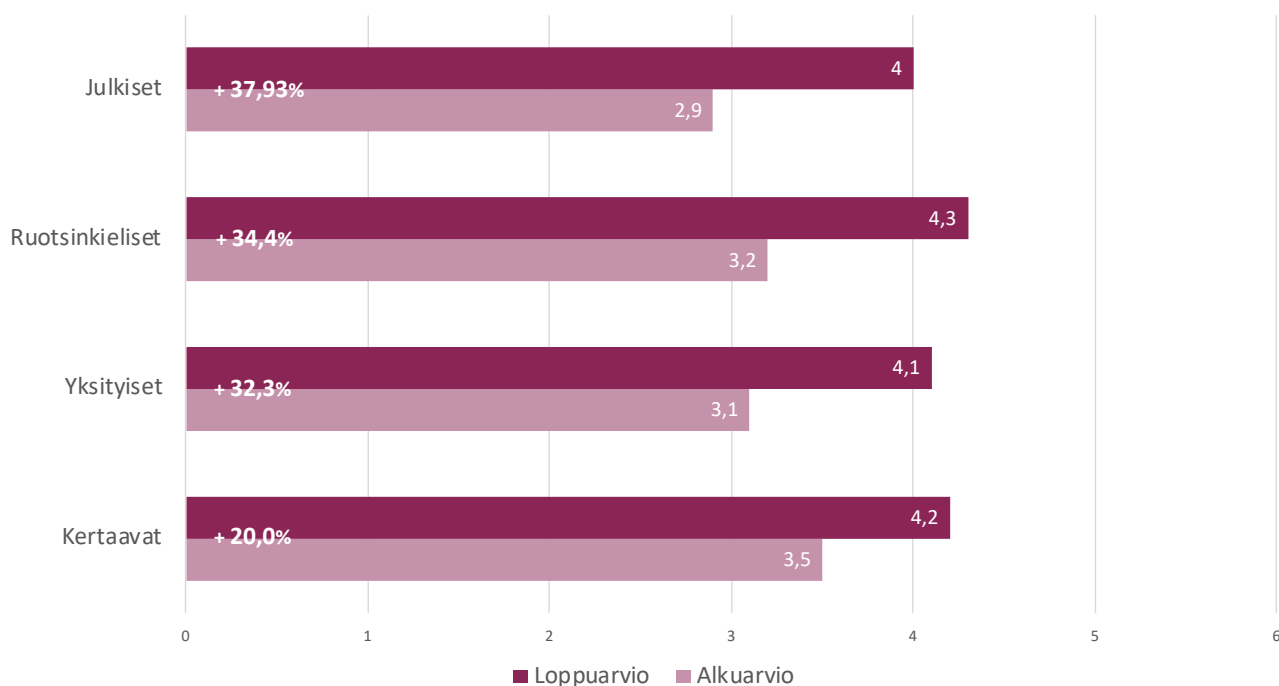
Toinen Kansa-koulu III –hankkeen päätavoitteista oli, että kirjaamissiantuntijoiden osaaminen on ajan tasalla ja asiantuntijoilla on käytössään ajantasaista tietoa sekä työkaluja kirjaamisosaamisen juurruttamiseen. Hankkeen mahdollisia vaikutuksia asiantuntijoiden osaamiseen seurattiin asiantuntijoilta kerätyn itsearviointitiedon avulla.

Kirjaamisasiantuntijavalmennusten osallistujilta kerättiin itsearviointeja sekä valmennuksen alussa ja lopussa. Kirjaamisasiantuntijoiden loppukysely (liite 4) kartoitti tilannetta valmennuksen jälkeen. Asiantuntijat antoivat osaamiselleen yleisarvosanan sekä erillisiä arvosanoja teemakohtaista osaamisesta.

Kaikkien yleisarvosanojen vaihteluväli oli valmennuksen alkuarvioissa 2,5–3,4 ja loppuarvioissa 3,7–4,4. Selkein kasvu on nähtävissä julkisten organisaatioiden ryhmiin osallistuneiden osaamiselleen antamissa yleisarvosanoissa, jotka paranivat valmennuksen aikana peräti 37,93% (kuva 8).

Kertaavat kirjaamisiasiantuntijat puolestaan arvioivat asiantuntijuutensa hieman muita paremmaksi sekä valmennuksen alussa ja lopussa. Yleisarvosanojen vaihteluväli oli alkuarviossa 3,1–3,7 ja loppuarviossa 3,8–4,4. Kertaavien ryhmien korkeammat arvostamat selittynevät aiemmalla osaamisella.

Yksityiselle sektorille sijoittuvat kirjaamisiasiantuntijat arvioivat asiantuntijuutensa hieman julkisen sektorin asiantuntijoita paremmaksi valmennuksen alkuarviossa. Alkuarvioiden vaihteluväli oli 2,7–4,7. Arvioissa ei pystytty analysoimaan tähän eroa selittäviä tekijöitä. Ruotsinkielisten ryhmien alkuarvion vaihteluväli oli 3,3–3,5 ja loppuarvioinnin vaihteluväli 4,2–4,4. Huomioitavaa on, että valmennuksen loppuarviossa kaikkien ryhmien väliset erot tasoittuivat.

Kuva 8. Valmennukseen osallistuneiden itsearviointi omasta osaamisestaan valmennuksen alussa ja lopussa. (1 = noviisi, 6 = kokenut taitaja). Muutos arvioidenn välillä kuvattu prosenttilukuna.

Kirjaamisen eri osa-alueita koskevassa itsearvioinnissa kertaavat kirjaamisiasiantuntijat arvioivat asiantuntijuutensa muita paremmaksi asiakastiedon kirjaamiseen, käyttöön ja arkistointiin liittyvissä kysymyksissä valmennuksen alussa. Julkisen ja yksityisen sektorin osallistujien välillä ei ollut havaittavissa merkittäviä eroja valmennuksen alussa tai lopussa (taulukko 8).

Myös eri osa-alueita koskevassa itsearvioinnissa kertaavien ryhmien ja muiden ryhmien väliset erot tasoittuivat loppuarviossa. Kaikkien väittämien osalta on nähtävissä selkeää arvosanojen nousua alku- ja loppukartoitusten välillä.

Arvioitava väittämä	Alkuarvio				Loppuarvio			
	J	Y	R	K	J	Y	R	K
Tiedän miksi ja miten asiakastietoa arkistoidaan	3,5	3,4	3,7	4,0	4,8	4,7	5,0	4,8
Tiedän miksi ja miten asiakastietoa kirjataan yhdessä muiden soite-ammattilaisten kanssa	3,3	3,2	3,6	3,8	4,7	4,7	4,9	4,6
Tiedän miksi ja miten asiakastietoa voidaan käyttää muussa kuin asiakastyössä	3,1	3,1	3,3	3,8	4,8	4,8	5,1	4,9
Tiedän miksi ja miten kirjaamista yhdenmukaistetaan valtakunnallisesti	3,5	3,2	3,3	4,4	5,1	5,0	5,2	5,2
Tiedän miksi ja miten kirjataan osana arjen asiakastyötä	4,4	4,4	4,4	4,8	5,2	5,2	5,5	5,2

Taulukko 8. Valmennukseen osallistuneiden itsearviointien keskiarvoja valmennuksen alussa ja lopussa. (1 = noviisi, 6 = kokenut taitaja). J = julkiset organisaatiot, Y = yksityiset organisaatiot, R = ruotsinkieliset ryhmät ja K = kertaavat ryhmät.

Kirjaamisasiantuntijoiden loppukyselyssä vastaajien itsearvioitua osaamista kartoitettiin valmennuksen jälkeen. Keskimäärin vastaajat arvioivat hallitsevansa useimmat osa-alueet hyvin. Parhaiten vastaajat arvioivat hallitsevansa kirjaamisen eettisyyteen, kieleen sekä tietojen luovuttamiseen liittyvät seikat, sekä kirjaamiseen liittyvän lainsäädännön, käyttöoikeudet sekä asiakaslähtöisen kirjaamisen.

Hyvin hallituiksi arvioitiin myös osallistava kirjaaminen, sosiaalihuollon luokitukset, sosiaalihuollon asianhallinta, sosiaalihuollon asiakirjarakenteet sekä moniammatillinen kirjaaminen. Heikoimmaksi

osaaminen arvioitiin rajapintakirjaamisen, tietojen toisiokäytön ja tietojohdamisen sekä sosiaali-huollon asiakastiedon arkiston suhteen.

Osallistujilta kerätyn itsearvioinnin perusteella voidaan todeta, että valmennus lisäsi osallistujien kirjaamisosaamista ja asiantuntijuutta merkittävästi. Valmennuksen sisällöt olivat näiltä osin onnis-tuneita ja tarkoituksenmukaisia. Vaikutusta arvioidessa on myös syytä huomioida, että valmen-nuksen kesto oli teemojen laajuuteen nähden lyhyt.

Voidaan todeta, että jo neljän viikon kestoisen valmennuksen aikana voitiin vaikuttaa merkittävällä tavalla osallistujien osaamiseen ja kokemukseen omasta osaamisesta. Valmennuksen suoritta-neiden kirjaamisasiantuntijoiden valmius ja osaaminen määrämuotoiseen kirjaamiseen oli hyvällä tasolla myös valmennusten jälkeen.

Kirjaamissasiantuntijat juurruttavat kirjaamisosaamista organisaatioihin

Jotta kirjaamissasiantuntijat voivat vahvistaa omien työyhteisöjensä kirjaamisosaamista, heidän pitää olla sitoutuneita rooliinsa, ja heillä on oltava käytössään ajankohtaista tietoa ja työkaluja sekä esihenkilöidensä tuki. Kirjaamissasiantuntijoiden roolin pitää olla mahdollisimman selkeä työyh-teisön sisällä.

Kirjaamissasiantuntijoiden verkosto on jatkuvassa muutoksessa. Asiantuntijoiden verkostojäsenyyttä seurataan pääasiassa vain verkostoon liitetyn sähköpostiosoitteen avulla. Jos sähköpostiosoite lakkaa toimimasta, asiantuntija poistetaan verkostosta. Kansa-koulu I- ja II-hankkeissa valmennetuista asian-tuntijoista noin 20 % poistui verkostosta Kansa-koulu III –hankkeen toimintakauden aikana. Myös 13 prosenttia Kansa-koulu III-hankkeessa valmennetuista asiantuntijoista poistui verkostosta jo saman hankkeen toimintakauden aikana. Pieni joukko asiantuntijoita ilmoitti sähköpostiosoitteensa muuttu-neen. Asiantuntijoiden itsensä pyytämiä verkostojäsenyyden päättymisiä oli alle kaksikymmentä. Syitä verkoston pitovoiman heikkouteen ei ole tunnistettu.

Kansa-koulu II -hankkeen asiantuntijavalmennuksiin osallistuneet ovat kyselytulosten perusteella kokeneet valmennuksen kasvattaneen heidän asiantuntijuuttaan ja osaamistaan. Kokemus riittämät-tömistä työkaluista omien valmennusten järjestämiseen nousee kuitenkin esille kirjaamissasiantunti-joiden loppukyselyssä.

Osa vastaajista koki oman organisaationsa olemassa olevat kirjalliset kirjaamisohjeistukset riittämättömiksi tai epämääräisiksi. Asiantuntijat kokivat myös tarvitsevänsä uudenlaista menetelmäosaamista ja apua käytännön kirjaamiseen kysymysten ratkaisemiseen. Enemmistö vastaajista kertoo hyödyntäneensä Kansa-koulu III –hankkeen tuottamaa avointa materiaalipankkia ja hieman yli kolmannes Kirjaamisasiantuntijoiden käsikirjaa.

Loppukyselyn vastauksista käy ilmi, että kirjaamisosaamisen juurruttamisen esteitä ovat muun muassa esihenkilöiden ja muun työyhteisön tuen puute sekä riittämättömät resurssit. Asiantuntijana toimimiseen ei välttämättä ole varattu työaika, joten asiantuntijatyö ruuhkauttaa työn muita osa-alueita. Uusien työntekijöiden perehdyttäminen kirjaamiseen on usein yksittäisen työntekijän vastuulla. Osa vastaajista koki, että kirjaamiseen liittyvää asiantuntemusta ei arvosteta tai osata hyödyntää riittävästi. Kansa-koulu II ja III -hankkeiden toteuttamia asiantuntijoiden loppukyselyjä verratessa käy selväksi, että esihenkilöiden tukea tai asiantuntijatyöhön käytettävää resurssia ei ole pystytty kasvattamaan merkittävästi kyselyiden välisenä aikana.

Kirjaamisasiantuntijan roolin selkeyttäminen aloitettiin heti Kansa-koulu III –hankkeen alussa. Asiantuntijan rooliin liittyviä tehtäviä kuvattiin hankkeen verkkosivuilla sekä kirjaamisasiantuntijavalmennuksen aikana. Tästä huolimatta valmennusten palautteista kävi ilmi, ettei asiantuntijaroolin sisältö ollut kaikille osallistujille selvä.

Uuden asiantuntijaroolin omaksumiseen pitää tarjota enemmän välineitä, kuten esimerkiksi kokeneempien asiantuntijoiden vertaistukea. Kirjaamisasiantuntijaverkoston toimintaa pitää kehittää myös tulevaisuudessa. Kertaava valmennus koettiin toimivaksi tavaksi vahvistaa asiantuntijuutta, ja jatkuvan valmentautumisen järjestäminen voisi olla yksi mahdollinen tapa asiantuntijaverkoston pito-voiman kasvattamiseen.

Valtakunnallisten toimintatapojen käyttöönoton edellytykset paranivat

Osa hankkeen mahdollisista vaikutuksista tulee esille vasta pidemmällä aikavälillä. Yksi tällainen mahdollinen vaikutus liittyy organisaatioiden edellytyksiin ottaa käyttöön sosiaalihuollon tiedonhallinnan valtakunnallisia toimintatapoja.

Kirjaamisasiantuntijoiden hyödyntämisen laajuus ja merkitys on nähtävissä viimeistään siinä vaiheessa, kun Sosiaalihuollon asiakastiedon arkisto sekä yhteinäiset tietosisällöt ja toimintamallit

otetaan laajamittaisesti käyttöön sosiaalihuollon organisaatioissa. Kirjaamisiasiantuntijoiden loppukyselyn tulokset antavat kuitenkin jo viitteitä edellytyksien kehittymisestä.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan työyhteisönsä valmiuksia rakenteiseen kirjaamiseen erilaisten väittämien avulla. Avoin keskustelu kirjaamiseen liittyvistä kysymyksistä työyhteisössä toteutui erilaisista valmiuksista parhaiten. Myös uusien työntekijöiden perehdyttäminen kirjaamiskäytäntöihin, määrämuotoisen kirjaamisen mahdollisuus organisaation käyttämässä tietojärjestelmässä, mahdollisuus viipymättä kirjaamiseen, kansallisten määritysten mukaisten asiakasasiakirjojen käyttäminen sekä kirjaamisen yhdessä kehittäminen arvioitiin yleisesti ottaen hyviksi. Heikoiten toteutuviksi arvioitiin kirjaamisvalmennuksen järjestäminen kaikille asiakastyötä kirjaaville työntekijöille sekä asiakastyön kirjaamisen ohjeiden laatiminen.

Osa vastaajista kertoi, että heidän organisaationsa käytössä oleva tietojärjestelmä ei tue määrämuotoista kirjaamista tai ole Kanta-yhteensopiva. Monissa vastauksissa kerrottiin, että tietojärjestelmä oli parhaillaan tai pian vaihtumassa tai päivittymässä. Asiakas- ja potilastietojärjestelmätoimittajilla onkin keskeinen rooli rakenteisen kirjaamisen mahdollistajana.

Järjestelmien kyvykkyys määrittää, voidaanko uudenlaista kirjaamisosaamista ja toimintaprosessia käytännössä hyödyntää. Osa vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että heidän työpaikallaan ei keskustella kirjaamiseen liittyvistä kysymyksistä tai keskustelua on vaikea saada aikaan. Teeman esilläolo hävisi näillä työpaikoilla pian valmennuksen käymisen jälkeen.

Tietoisuus sosiaalihuollon kirjaamisen merkityksestä kasvoi

Yhteistyö muiden kehittämishankkeiden ja sidosryhmien kanssa on oleellisesti lisännyt tietoisuutta sosiaalihuollon kirjaamisen merkityksestä. Alueiden välistä yhteistyötä tehtiin hankkeessa onnistuneesti ja yhteistyöhön tulee panostaa entisestään hyvinvointialueiden muodostuessa. THL ja Kanta-palvelut edistävät sosiaalialan tiedonhallinnan kehittymistä ja Kansa-koulu-hanke on pystynyt osaltaan edistämään kansallista tavoitetilaa. Hankkeen saama huomio ja esimerkiksi verkkosivujen vierailijamäärät kertovat kasvavasta kiinnostuksesta.

Johtopäätökset

Kansa-koulu III-hankkeen päätavoitteina oli lisätä sosiaalihuollon kirjaamisosaamista valtakunnallisesti ja vahvistaa edellytyksiä asiakastiedon yhdenmukaiseen kirjaamiseen ja käsittelyyn. Tavoitteisiin pyrittiin kirjaamisasiantuntijoiden määrän kasvattamisella ja kirjaamisasiantuntijoiden osaamisen vahvistamisella.

Kirjaamisasiantuntijoiden määrän kasvun osalta hanke täytti sille asetetut tavoitteet. Hankkeessa tehdyn tarvekartoituksen avulla tunnistettiin alueellisia sekä palvelutehtäviin sidoksissa olevia katvealueita, joilla tarvittiin uusia kirjaamisasiantuntijoita.

Asiantuntijoita valmennettiin tunnistetuille katvealueille sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Katvealueita oli hankkeen päättyessä edelleen, mikä johtuu osittain myös sosiaalialalla vallitsevasta työntekijöiden suuresta vaihtuvuudesta.

Kirjaamisasiantuntijavalmennusten oppimateriaali raikastettiin sekä ajantasaistettiin onnistuneesti, ja valmennusten uusi verkkopohjainen toteutus oli toimiva. Hanke onnistui myös ruotsinkielisen valmennusmateriaalin tuottamisessa sekä ruotsinkielisten valmennusten ja verkostotilaisuuksien järjestämisessä. Ruotsinkieliseen toimintaan on jatkossa kiinnitettävä edelleen huomiota ja esimerkiksi käännöstöyöhön on varattava riittävästi resursseja.

Aluekoordinaattoreiden monipuoliset koulutus- ja työtaustat täydensivät toisiaan hienosti. Hankkeen työntekijöiden sitoutuminen hanketyöhön on ollut hankkeen onnistumisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Henkilöstön pysyvyys on edellytys myös kehitystyön jatkolle.

Valmennettujen kirjaamisasiantuntijoiden tukemiseen ei panostettu hankkeessa riittävästi. Kirjaamisosaamisen vahvistaminen kirjaamisasiantuntijoiden omissa työyhteisöissä ei siis edistynyt yhtä hyvin kuin hankkeen muut tavoitteet. Tähän vaikutti osaltaan kaksi haastetta.

Yhden haasteen aiheuttivat käynnissä olevat hyvinvointialueisiin liittyvät valmistelut, jotka ovat osaltaan vieneet organisaatioiden aikaa ja resursseja. Toinen haaste on koronapandemia, joka heikensi sosiaalialan resursseja entisestään ja pakotti alan työntekijät ainakin osittaiseen etätyöhön. Kasvokaiseen vuorovaikutukseen perustunut tietojen ja ajatusten vaihto väheni, mikä näkyi auttamatta

myös kirjaamista koskevien keskustelujen vähenemisenä organisaatioissa.

Kirjaamisasiantuntijoiden sitoutuminen omaan asiantuntijarooliinsa on myös avainasemassa organisaatioiden kirjaamisosaamisen vahvistamisessa. Hankkeen toimintakaudella tunnistettiin useita erilaisia tekijöitä, jotka saattavat vaikeuttaa kirjaamisasiantuntijana toimimista ja samalla heikentää asiantuntijoiden sitoutumista rooliinsa.

Osa kirjaamisasiantuntijoista osallistui kirjaamisasiantuntijavalmennuksiin vain omasta henkilökohdaisesta kiinnostuksestaan, osa taas esihenkilön määräämänä. Osalle osallistujista ei muodostunut valmennuksen aikana selkeää kuvaa kirjaamisasiantuntijan roolista työyhteisössä. Kirjaamisasiantuntijavalmennuksen sisältöjen soveltaminen käytännön kirjaamiseen oli haastavaa sellaisille osallistujille, joiden organisaatiossa ei ollut käytössä rakenteisen kirjaamisen mahdollistavaa asiakastietojärjestelmää.

Joistakin kunnissa kirjaamisosaamista ei oltu koordinoitu keskitetysti eikä esimerkiksi yhtenäistä tietoa kaikista Kansa-koulu -hankkeiden valmentamista kirjaamisasiantuntijoista ollut saatavilla. Osin ongelmaa pahensi sosiaalihuollon työntekijöiden suuri vaihtuvuus.

Hyvinvointialueille siirryttäessä osaamisen koordinoinnin tulisi olla systemaattista ja hyvin organisoitua, jotta asiantuntijuutta kyettäisiin hyödyntämään mahdollisimman hyvin. Esihenkilöiden tuki kirjaamisasiantuntijoille ja riittävien resurssien kohdentaminen asiantuntijatyöhön on varmistettava. Pahimmassa tapauksessa huolena on kirjaamisasiantuntijuuden katoaminen.

Kirjaamisasiantuntijoiden määrän kasvu on lisännyt kirjaamiseen liittyvän keskustelun kuuluvuutta sosiaalialan kentällä. Kirjaamisosaamista kehitettäessä on jatkossa kuitenkin keskityttävä erityisesti siihen, miten yksilötasolle kohdennettu kirjaamisvalmennus ja kirjaamisosaaminen saadaan hyödynnettyä yksittäisissä organisaatioissa.

Sosiaalihuollon organisaatiot ovat suhtautuneet ja valmistautuneet tulevaan sote-uudistukseen ja Kanta-palvelujen käyttöönottoon hyvin vaihtelevasti. Organisaatioilla on vaihtelevia valmiuksia ja eri tasoista ymmärrystä laadukkaan asiakastiedon merkityksestä ja hyödyntämisestä. Joissakin organisaatioissa kirjaamisosaamisen kehittäminen ei välttämättä kulkenut käsi kädessä asiakastietojärjestelmien päivittämisen kanssa, vaan järjestelmien vaihtoprosessit priorisoitiin osaamisen kehittämisen edelle.

Kirjaamisosaamisen tulee olla monitasoisesti hallittu kokonaisuus, jotta tieto, jota kirjaamisella tuotetaan, on luotettavaa ja vertailukelpoista. Lisäksi kirjaamisosaaminen tulee mieltää jatkuvasti kehittyvänä prosessina, johon vaikuttavat oleellisesti sosiaalihuollon sisältöihin ja tiedonhallintaan liittyvät muutokset. Alan ammattilaisten kirjaamisosaamista tulee siis päivittää säännöllisesti.

Sosiaalihuollon erityisyys ja ääni ei ole kuulunut riittävästi sote-kehittämisessä, vaan painopiste on ollut ensisijaisesti terveydenhuollon kehittämisessä. Osaltaan tästä syystä myös sosiaalihuollon kirjaamisen kehittäminen ei ole välttämättä saanut vaatimaansa huomiota. Sosiaalihuollon kirjaamisen erityispiirteet ja kirjaamisen kertomuksellisuuden suhde rakenteisuuteen tulee ottaa jatkokehittämisessä yhä paremmin huomioon.

Valtakunnallisten kirjaamiskäytäntöjen kehittäminen vaatii osaamisen koordinoitua organisaatioiden tasolla, jotta kirjaamisosaaminen saadaan juurrutettua organisaatioiden toimintaan. Kirjaamisosaamisen juurruttaminen ja hyödyntäminen vaativat myös kirjaamisasiantuntijoiden ja pääkäyttäjien tiivistä vuoropuhelua ja verkostomaista työskentelyä. Tämän kaltainen osaamisen koordinointi ja yhdessä oppiminen vaativat vastuuhenkilöitä, jotka voivat tukea ja fasilitoida toimintaa.

Tulevaisuudessa myös hyvinvointialueiden erityispiirteet ja -haasteet tulee huomioida kirjaamisen kehittämisessä. Kehitystyö vaatii alueellisia suunnitelmia, joiden toteuttamisessa valmennetut kirjaamisasiantuntijat ovat avainasemassa.

Kirjaamisosaamisen kehittäminen on ollut merkittävää ja sosiaalialan käytäntöjä valtakunnallisesti muokkaavaa työtä. Tästä huolimatta työ on ollut pääasiassa hankkeiden varassa. Kehittäminen ei ole ollut yhtäjaksoista eikä katkeamatonta, vaikka sosiaalialan osaamiskeskukset ovat kannatelleet kirjaamisasiantuntijuuden ylläpitämistä myös hankkeiden välissä.

Pitkäjänteiseen kehittämiseen tarvitaan jatkossa kuitenkin pysyvät rakenteet ja riittävät resurssit, jotta valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden kesken pystytään rakentamaan sujuvaa ja vuorovaikutukseen perustuvaa yhteistyötä, jossa huomioidaan kaikki kirjaamiseen liittyvät osa-alueet asiakastyöstä tiedolla johtamiseen.

Jotta tähän tavoitteeseen päästään, tulisi huomiota kiinnittää myös siihen, että kirjaamisvalmennusta tarjottaisiin jo sosiaalialan opinnoissa koulutustasosta riippumatta. Myös esihenkilöiden tulisi olla aihepiirin tiimoilta koulutettua. Yleistasoiset valmennussisällöt eivät myöskään tuota

riittävää kirjaamisosaamista, vaan jatkossa valmennusta on tarjottava kirjaamisasiantuntijoiden toisistaan poikkeavien erityistarpeiden pohjalta.

Kansa-koulu III –hankkeissa tehdyn työn jatkaminen ja juurruttaminen edellyttää, että sosiaalialan osaamiskeskuksille osoitetaan riittävät resurssit kirjaamisosaamisen ylläpitämiseen. Hankkeen tuotokset säilyvät lyhyellä aikavälillä, mutta pidemmällä aikavälillä organisaatiot tarvitsevat päivitettyä materiaalia sekä lisäkoulutusta alati vaihtuvalle henkilöstölle.

Kirjaamisosaamisen kehittämisen pysyvä rahoitus toisi kehitystyölle myös sellaista uskottavuutta, luotettavuutta ja jatkuvuutta, jota hanketyöllä on mahdotonta saavuttaa. Uudistuva lainsäädäntö ja muuttuvat käytännöt asettavat uudistustarpeita sekä oppimateriaaleille että asiantuntijoiden tietopohjalle. Päättymätön päivittämistarve edellyttää jatkuvaa ja pysyvää rahoitusta sekä panostusta kirjaamisosaamisen kehittämiseen ja ylläpitoon.

Myös alueellisen työn merkitys korostui sote-uudistuksen edetessä, ja tulevassa kehitystyössä olisikin hyvä lisätä myös alueelliseen työhön varattuja henkilöstöresursseja.

Kansa-koulu III –hankkeen sekä aiemmissa Kansa-koulu –hankkeissa saadun kokemuksen pohjalta voidaan todeta, että kirjaamisasiantuntijaverkostot ovat toimiva tapa ylläpitää kirjaamisasiantuntijoiden osaamista. Verkostojen asianmukainen koordinointi vaatii paitsi henkilöresursseja sosiaalialan osaamiskeskuksiin myös kiinteää yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa, unohtamatta jatkuvaa yhteistyötä valtakunnallisten toimijoiden, kuten STM:n, THL:n ja Kelan Kanta-palvelujen kanssa.

Kirjaamisasiantuntijaverkostojen toiminnalla voidaan parhaassa tapauksessa kehittää sosiaalihuollon tiedontuotannon ja kirjaamisen yhdenmukaisuutta tavalla, joka luo perustaa alan tilastoinnille ja tietojohdamiselle. Lisäksi laadukas ja yhdenmukainen kirjaaminen tekevät asiakastyöstä entistä vaikuttavampaa ja lisäävät asiakkaiden osallisuutta sekä yhdenvertaisuutta.